

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

**AI-nin təhlükəli
qrantları
ölkəyə
necə sızır -
şok iddialar**

yazısı səh.6-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 22 iyun 2023-cü il Cümə axşamı № 108 (8244) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Revanşistlər Naxçıvanı
niyə hədəfə alıb? - rəylər**

İran və
Rusiyanın rolu
var mı...

yazısı səh.9-da

**Partiyaların maliyyələşməsi
ilə bağlı sərt qaydalar gəlir -
siyasilərdən mövqe**

yazısı səh.5-də

**Delimitasiyaya dair növbəti görüş
sərhəddə keçirilə bilər**

yazısı səh.2-də

**Neftin iqtisadi artıma mənfi təsirini
necə kompensasiya etmək - təhlil**

yazısı səh.10-da

**Paşinyan niyə müharibənin
gedişi haqda indi danışır -
hiyləgər gediş, yoxsa acı etiraf?**

yazısı səh.11-də

**Bayden də Putinin nüvə
silahına əl atma biləcəyini
deyirsə... - təhlükə qapıda**

yazısı səh.12-də

**Əhalinin canı firma
dərmanlarından qurtaracaq mı -
reseptsiz "qara bazar" təhlükəsi**

yazısı səh.13-də

Nazirlikdən əhaliyə ciddi xəbərdarlıq

yazısı səh.14-də

**Əmək müqaviləsi ilə
çalışanların sayı niyə azdır
- nazirin gileyinə reaksiya**

yazısı səh.13-də

**Əlçatmaz yay
düşərgələri - qiymətlər
700 manatdan başlayır...**

yazısı səh.14-də

RUSİYA AZƏRBAYCANI VƏ ERMƏNİSTANI İTİRİR - KREMLİN KÖHNƏ "RESEPTİ" DAHA İŞƏ YARAMIR

ABŞ Bakı və İrəvanı təzədən bir araya gətirir; Moskva isə savaştan da, sülhdən də qorxur - ilginç səbəb; **erməni mediası**: "Güney Qafqazda dinclik və barışıq istəməyən tək dövlət Rusiyadır..."

yazısı səh.8-də

Gədəbəydəki insidentin səbəbini komissiya araşdıracaq - baş nazirdən mühüm qərar

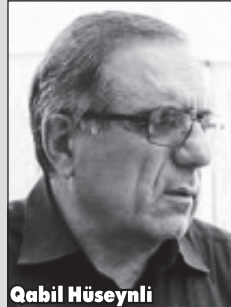
İcra başçısı sakinlərlə görüşdü; **Elşad Hacıyev**: "Təəssüf ki, sosial şəbəkələrdə yayılan görüntülər törədilən qanunsuz hərəkətlərin digər tərəflərini əks etdirmir"

yazısı səh.3-də

Rey Karimov:
"Müharibə
iştirakçıları ilə
bağlı dövlət
komitəsi
yaradılmalıdır"

yazısı səh.4-də

Qabil Hüseynli

**Sabiq dövlət
müşaviri
Prezidentə
müraciət etdi**

yazısı səh.3-də

Ceyhun Bayramov

**Nazirdən sülhlə
bağlı pozitiv
bəyanat -
Bayramovun
nikbinliyinin
səbəbləri**

yazısı səh.7-də

Elan:

02.03.1994-cü il tarixdə 20 nömrə ilə Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatına alınmış Azərbaycan Kommunist Partiyasının şəhadətnaməsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

10.11.1993-cü il tarixdə 18 nömrə ilə Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatına alınmış "Qorqud" Partiyasının şəhadətnamə və nizamnaməsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Prezident vacib sazişi imzaladı - avqustun 18-də...

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Gürcüstan Hökuməti və Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu layihəsi çərçivəsində tranzit gömrük prosedurlarının asanlaşdırılması üçün ilkin məlumat mübadiləsinə dair" Saziş təsdiqlənib.

Musavat.com-un xəbərinə görə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bununla bağlı müvafiq qanunu imzalayıb.

Sənəd 2022-ci il avqustun 18-də Bakı şəhərində imzalanıb.

Delimitasiyaya dair növbəti görüş sərhəddə keçirilə bilər

Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı tərəflər arasında növbəti görüşün keçirilməsi planlaşdırılır.

APA xəbər verir ki, görüşün vaxtı və yeri hələlik bilinmir. Tərəflər arasında görüşün iki ölkənin sərhədində keçirilməsi də mümkündür.

Səhiyyə Nazirliyi dərmanlarla bağlı məlumat yaydı

"Dərman vasitələri üçün içlik vərəqələrinin Azərbaycan dilində olması tələbi idxalçılar üçün müəyyən çətinliklər yaradır". Bu barədə Musavat.com-a Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzindən məlumat verilib.

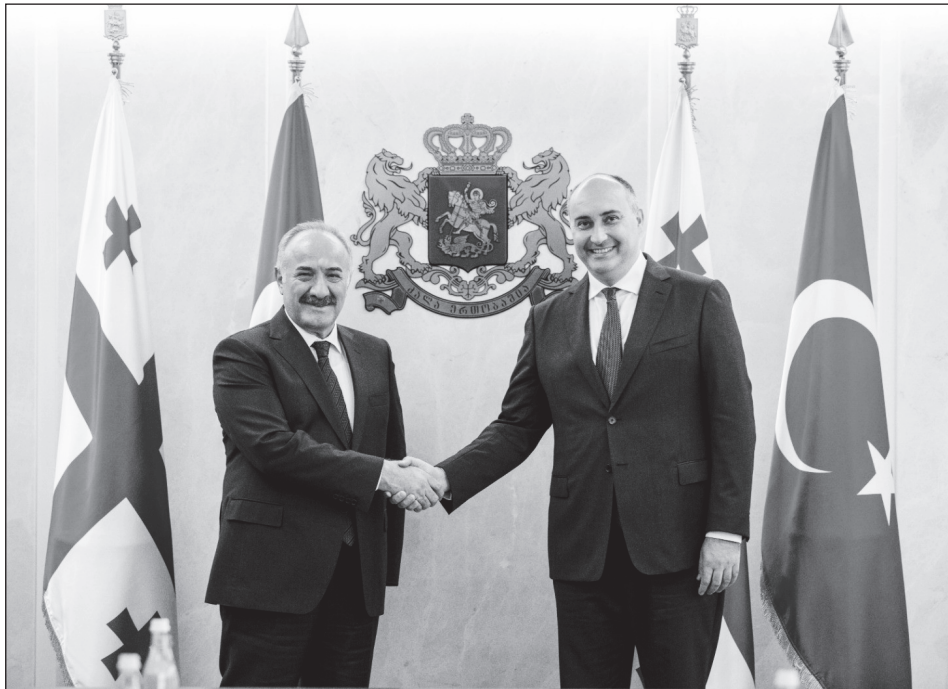
Belə ki, bəzi hallarda xarici dərman şirkətləri Azərbaycan dilində içlik vərəqələri hazırlamaqda maraq göstərmirlər. Bu baxımdan, "Dərman vasitələri haqqında" Qanuna təklif edilən dəyişiklikdə dil məhdudiyyətinin aradan qaldırılması, həmçinin türk, rus və digər dillərdə də içlik vərəqələrinin qəbul olunması məqsədemüvafiq hesab edilir.

Bu təklif bəzi ekspertlər və əhalini müəyyən təbəqəsi tərəfindən düzgün dəyərləndirilməmiş və bir sıra yanlış açıqlamalara səbəb olub.

Bildiririk ki, sözügedən məsələ apteklərdən dərman alan əhali üçün heç bir narahatlıq yaratmayacaq. Belə ki, qanuna təklif edilən dəyişikliklərdə dərman vasitəsinin qeydiyyat vəsiqəsinin sahibi tərəfindən xarici dilə olan içlik vərəqəsinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək, notariusda təsdiq edilmiş variantının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq qurumuna təqdim olunması nəzərdə tutulur. Həmin məlumat xüsusi yaradılacaq elektron bazaya yüklənəcək.

Bu zaman istənilən alıcının dərman vasitəsini əldə etdiyi aptekdən dərman içliyini tələb etmək imkanı yaranır. Vətəndaşın tələbinə əsasən əczaçı xüsusi yaradılacaq elektron sistemdən konkret dərman vasitəsinin içliyini çap edərək, vətəndaşa təqdim edə biləcək.

Nazir: "Birgə hərbi təlimlər Gürcüstan, Türkiyə və Azərbaycanın qarşılıqlı əməliyyat qabiliyyətini artırır"

Türkiyənin Milli Müdafiə Şurasının Baş Katibi Səfərlah Hacımuftəoğlu Tiflisdə Gürcüstanın müdafiə naziri Cuanşer Burçuladze ilə görüşüb. APA-nın Tiflis müxbiri xəbər verir ki, məlumatı Gürcüstan Müdafiə Nazirliyi (MN) yayıb.

Bildirilib ki, görüş zamanı iki ölkə arasında müdafiə sahəsində məhsuldar əməkdaşlıq əlaqələrinə, həmçinin Gürcüstan Müdafiə Qüvvələrinin transformasiyasına Türkiyənin göstərdiyi dəstəyə diqqət yetirilib.

tərəfdaşlığın önəmi vurğulanıb.

Gürcüstan MN-in məlumatına görə, nazir Cuanşer Burçuladze söhbət zamanı Gürcüstan-Türkiyə-Azərbaycan üçtərəfli əməkdaşlıq formatının vacibliyini vurğulayıb. O, birgə üçtərəfli təlimlərin ölkələrin qarşılıqlı əməliyyat qabiliyyətini artırdığını bildirib.

AI səfirləri Rusiyaya qarşı 11-ci sanksiya paketi ilə bağlı razılığa gəlib

A vropa İttifaqı səfirləri Rusiyaya qarşı 11-ci sanksiyalar paketi ilə bağlı razılığa gəliblər.

APA xəbər verir ki, bu barədə İsveçin AI-dəki səfirliyi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, bu gün AI səfirləri Rusiyaya qarşı 11-ci sanksiyalar paketi ilə bağlı razılığa gəliblər. Paket sanksiyalardan yayınma hallarına və fərdi siyahılara qarşı mübarizəyə yönəlməmiş tədbirləri əhatə edir.

Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula von der Leyen qərarı təqdir edib. Bu barədə o, "Twitter" hesabında paylaşım edib.

"11-ci sanksiyalar paketimizlə bağlı siyasi razılaşmanı alqışlayıram. Bu, Kremlə dəstəkləyən qurumları hədəf alan sərtləşdirilmiş ixrac məhdudiyyətləri ilə Putinin müharibə maşınına daha bir zərbə vuraçaq". O bildirib ki, bu mexanizmlə Rusiyanın sanksiyalara məruz qalan malları əldə etməsinin qarşısını alacaq.

Politoloq 45 yaşında vəfat etdi

Politoloq Əli İsgəndərov iyunun 21-də 45 yaşında vəfat edib.

Bu barədə "Report"a onun yaxınları məlumat verib.

Siyasi icmalçı şəkər xəstəliyindən əziyyət çəkirmiş.

Allah rəhmət eləsin.

Sergey Şoyqu: "Qərb Rusiyaya qarşı əsl müharibəyə başlayıb, qonşu ölkələrdə iğtişas yaradır"

"Qərb kollektiv şəkildə Rusiyaya qarşı əsl müharibəyə başlayıb".

"Report" xəbər verir ki, bunu Rusiyanın müdafiə naziri, ordu generalı Sergey Şoyqu hərbi məktəblərin məzunları ilə görüşü zamanı deyib.

O bildirib ki, Qərb Rusiyaya qonşu dövlətlərdə iğtişaslar və hərbi münafişlər yaradır.

S.Şoyqunun sözlərinə görə, Rusiya ordusu ölkənin suverenliyini və təhlükəsizliyini möhkəmləndirmək üçün bütün addımları atacaq.

Hakan Fidan Blinkenlə görüşdü

Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan ABŞ dövlət katibi Entoni Blinkenlə görüşüb.

APA xəbər verir ki, bu barədə TRT Haber məlumat yayıb.

Görüş Londonda Ukraynanın bərpası ilə bağlı konfrans çərçivəsində baş tutub.

"Moskva Ermənistanla Azərbaycan arasında sərhəd xəttini müəyyənləşdirməyə hazırdır" - Rusiya XİN

İyunun 15-də Laçın yolundakı insident Azərbaycan-Ermənistan sərhədinin delimitasiya olmamasının ümumi problemləri ilə bağlıdır.

Bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova dünən keçirdiyi brifinqdə bildirib.

Onun sözlərinə görə, Rusiya tərəfi dəfələrlə Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin delimitasiyası üzrə ikitərəfli komissiyanın səmərəli, əsaslı şəkildə işə başlamasına çağırıb. "Biz sərhəd xətlərinin keçdiyi yerləri müəyyənləşdirməyə hazırıq, o cümlədən həmin məntəqədə də... Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin ünvanına ittihamlar tamamilə əsassızdır. Biz təkidlə KİV-ə bununla bağlı ritorikanın təzyiqini aşağı salmağı tövsiyə edərək. Sülhməramlılar vəziyyətin normalaşması üzrə tərəflərlə sıx şəkildə işləyir, vəziyyətin sabitləşməsi ilə bağlı tapşırıqları dəqiq icra edir", deyərək Rusiya XİN sözçüsü vurğulayıb.

Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndi ərazisində fəaliyyət göstərən süni gölün ətrafı zəhərli maddə buraxdığını iddia edərək, etiraz aksiyası keçirilib. Bu zaman isə polisrlə sakinlər arasında insident yaşanıb.

Yayılan videokadrlarda polis nəfərinin yaşlı qadına göz yaşardıcı qaz tətbiq etməsi də əks olunub.

Habelə, görüntülərdə əhalinin polisi daşa basması, söyməsi də əksini tapır.

İki gündür bu məsələ ilə bağlı cəmiyyətdə narahatlıqlar var. Xüsusilə sosial şəbəkələrdə baş verənlərə müxtəlif prizmalarla yanaşılır.

Bəzi təhlilçilər isə iddia edir ki, bu baş verənlər ilkinde lokal sosial hadisə olsa da, bundan kəmfürsətcəsinə yararlanmaq istəyən anti-Azərbaycan qüvvələr var.

"Təəssüf ki, sosial şəbəkələrdə yayılan görüntülər törədilən qanunsuz hərəkətlərin digər tərəflərini əks etdirmir. Qəsdən, məqsədli olaraq, polis əməkdaşının qadınlardan birinə qarşı xüsusi vasitədən istifadə etməsini göstərir. Polis əməkdaşı emosiyaya qapılıb qadına qarşı ciddi qəbahətə yol verib və bunu qəbul edirik. Bununla bağlı müvafiq araşdırma aparılır, onun əməlinə hüquqi qiymət verəcək".

Musavat.com xəbər verir ki, bunu DİN-in Mətbuat Xidmətinin şöbə rəisi, polis polkovnik-leytenantı Elşad Hacıyev bildirib.

"Vətəndaşlara yaxşı məlumdur ki, əsasən Bakı şəhərində qanunsuz aksiya cəhdlərində iştirak edən qadınlara polis əməkdaşlarının ünvanına səsləndirdiyi nalayiq ifadələr,

Gədəbəydəki insidentin səbəbini komissiya araşdıracaq - baş nazirdən mühüm qərar

hüquqazidd hərəkətləri ilə bağlı çoxsaylı faktlar var və bunlar jurnalistlər tərəfindən çəkilib, yayılıb. Orada da aşkar görünür ki, polis əməkdaşları həmin qadınlara qarşı yüksək təmkin

və intizam nümayiş etdiriblər.

Dəfələrlə olub ki, polis əməkdaşları Azərbaycan qadınına yaraşmayan hüquqazidd hərəkətlərə məruz qalsa da həmin qadınlara qarşı hər hansı xüsusi va-

İcra başçısı sakinlərlə görüşdü; **Elşad Hacıyev:** "Təəssüf ki, sosial şəbəkələrdə yayılan görüntülər törədilən qanunsuz hərəkətlərin digər tərəflərini əks etdirmir"

sitə tətbiq edilməyib, yaxud cəza verilməsi ilə bağlı məsələ qaldırılmayıb", - o əlavə edib.

**

İyunun 21-də Gədəbəy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Orxan Mürsəlov insidentin baş verdiyi Söyüdlü kəndinə gedib sakinlərin və jurnalistlərin suallarını cavablandırın.

Oxu.az xəbər verir ki, icra hakimiyyətinin başçısı qeyd edib ki, rayonun, eləcə də kənd sakinlərinin sağlamlığı onlar üçün prioritet məsələlərdən biridir: "Söyüdlü kəndi ərazisində yaradılan süni göl 11 ildir ki, fəaliyyət göstərir. Bu günə qədər həmin göllə bağlı bizə heç bir şikayət daxil olmayıb. Bu gün isə sakinlər gölün fəaliyyəti ilə bağlı narazılıqlar səsləndirirlər. Səsləndirilən iddialar isə sadəcə dedi-qodu xarakteri daşıyır. Göl rəsmi olaraq fəaliyyət göstərir, heç bir qeyri-qanuni fəaliyyətdən söhbət gedə bilməz. Vaxtaşırı göl nəzarətdə saxlanılır, texniki vasitələrlə gölün yerləşdiyi torpaq təzələnilir, lazımi işlər görülür. Biz lazım gələrsə sa-

kinlərin və Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin mütəxəssislərinin iştirakı ilə narazılığa səbəb olan gölə baxış keçirə bilərik.

Həmçinin gölün sakinlərin sağlamlığına vurduğu ziyanla bağlı səsləndirilən iddialar da əsassızdır. Bunu aidiyyəti qurumların rəsmi məlumatları da təsdiqləyir. İddialara görə, hamilə qadınlar gölün yaratdığı səbəblərdən doğuş problemləri yaşayırlar. Doğuşla bağlı problem yaşanmır. Hazırda kənddə 53 hamilə qadın var və onların bu məsələ ilə bağlı bizə heç bir müraciəti daxil olmayıb".

Nəzərə çatdıraq ki, hökumət baş verənlərə heç də biganə yanaşmayıb. Belə ki, Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndində vəziyyətin araşdırılması üçün komissiya yaradılıb.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədovun səərəncamı ilə Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndində tullantıxana sahəsində monitorinqlərin aparılması və mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi məqsədilə Komissiya yaradılıb. Azərbaycan Respublikası-

nın ekologiya və təbii sərvətlər naziri Muxtar Babayev Komissiyaın sədri təyin edilib.

Komissiyaın tərkibinə səhiyyə nazirinin müavini, fəvqəladə hallar nazirinin müavini, kənd təsərrüfatı nazirinin müavini, Nazirlər Kabineti Aparatının Sənaye və energetika şöbəsinin müdiri, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin rəisi və Gədəbəy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı daxildir.

Komissiyaya tapşırıqlar:

1. Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndində tullantıxana sahəsində monitorinqlərin aparılmasını və mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsini təmin etsin;

2. Sakinlərin sağlamlığının və ətraf mühitin qorunması sahəsində vətəndaşların müraciətlərinin araşdırılmasını təmin etsin;

3. Monitorinqin və qiymətləndirmənin nəticələrinə uyğun olaraq müvafiq təkliflərini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

Q. TƏMMƏDLİ, Musavat.com

Sabiq dövlət müşaviri Prezidentə müraciət etdi Qabil Hüseynli zəbt olunmuş torpağının özünə qaytarılmasını xahiş edir

"Rizvan Vahabov adlı şəxsin zəbt etdiyi torpağı mənə mərhum prezident Heydər Əliyevin göstərişi ilə ayırmışdılar. Həmin torpağı şəhid övladı olan nəvələrimə qoyub getmək istəyirəm bu dünyadan".

Bunu sabiq dövlət müşaviri, politoloq Qabil Hüseynli Prezident İlham Əliyevə məktubunda yazıb. Qabil Hüseynli şəhid pilot, polkovnik-leytenant Rəşad Atakişiyevin qayınatasıdır.

O bildirir ki, nəvələri ilə Badamdardakı torpağına getsə də, darvazadan içəri keçə bilmir: "Rizvan Vahabov ora bir ailə yerləşdirib, gözetçilik edirlər. Mən də sənəd-sübutlu torpağıma buraxmırlar. Əllərində də bir saxta, kötüyü olmayan sərəncamlar var. Hansının ki, qanunsuz olması ilk baxışdan görünür. Mən Rizvan Vahabovu tanıyıram, onunla əlaqə saxlayıb bu qanunsuzluqdan əl çəkməsini istəmişəm. Rizvan Vahabov puluna-varına arxalanıb mənə qarşı qanunsuzluğu davam etdirir. Onun Badamdarda 10-dan çox belə torpağı var. Mənim 6 sot torpağıma da illərdir ki, zəbt edib".

Qabil Hüseynli "Yeni Musavat"a deyib ki, R.Vahabov vaxtilə Dövlət Yanacaq Komitəsinin sədri, Neft Şirkətinin Neft Kəmərləri İdarəsinin rəisi, YAP-ın Səbail rayon təşkilatının idarə heyətinin üzvü olub: "İndi vəzifədə deyil, amma əla-

qələri var. Ona görə də mən torpağımdı ondan ala bilmirəm. Əlacım dövlət başçısına müraciət etməkdir. Prezident İlham Əliyevdən xahiş edirəm ki, mərhum Heydər Əliyevin mənə verdiyi torpağın mənə qaytarılmasına kömək etsin".

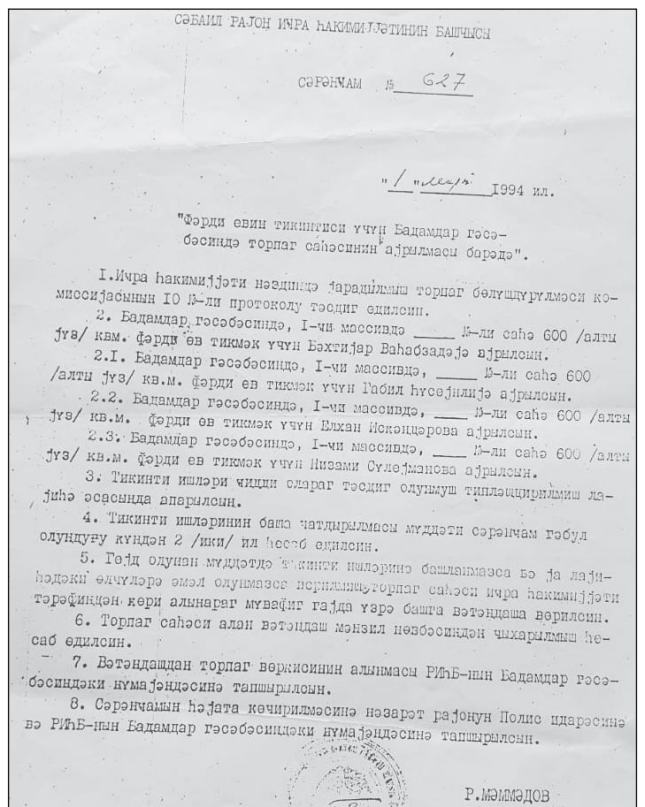
Qabil Hüseynli torpaq sahəsinin ona ayrılmasının tarixçəsini belə nəql edib: "Dövlət müşaviri postunu tutduğum dövrdə ev növbəsinə dayanmışdım. Belə qayda vardı ki, ev növbəsindən imtina edənlərə əvəzində torpaq sahəsi verirdilər ki, ev tiksin. Nizami Süleymanov dedi ki, ev növbəsindən imtina edənlərə torpaq sahəsi verirlər. Mən, Bəxtiyar Vahabzadə, akademik Nizami Süleymanov, mərhum Heydər Əliyevə müraciət etdik ki, bizə də torpaq sahəsi ayrılınsın. Göstəriş verildi, üçümüzə də Badamdarda torpaq sahələri ayrıldı. Hərəməzə 6 sot torpaq verildi. 627 sayılı, 1 mart 1994-cü il tarixli sərəncamı Səbəyev Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı imzalayıb. Sərəncamla mənə, Bəxtiyar Vahabzadəyə, Nizami Süleymanova və Elxan İsgəndərova torpaq sahəsi ayrılıb. Mən də mişar daşı ilə ərazini hasarlatdım, darvaza qoydum, balaca bir ev tikdim. Şəxsən fəhləlik etdim, daş daşdım ki, evimin tikintisində iştirakım olsun. Qonşularla birgə ortaq olaraq kanalizasiya sistemi, su, işıq, qaz xətləri çəkirdik. Bir ne-

çə il sonra qonşular məlumat verdilər ki, torpaq sahəm zəbt olunub. Araşdırdım, məlum oldu ki, torpağı zəbt edən o zaman Yanacaq Komitəsinin sədri olan Rizvan Vahabovdur. Rizvan Vahabov torpağıma verilən sərəncam olduğu halda mənim torpağıma saxta bir sərəncam aldı. Özü ilə də danışdım, dedi ki, get ver məhkəməyə. Mən o zaman Səbəyev Rayon İcra Hakimiyyətinə müraciət etdim. İcra başçısı dedi ki, bu, mənim səlahiyyətimdə deyil, bu məsələlərə bələdiyyələr baxır. Bələdiyyələr də şikayətimə baxmadı. Mənə qarşı törədilən cinayətlə bağlı Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevə şikayət yazdım.

Cavab verdilər ki, araşdırırlar, amma yenə də araşdırmadılar".

Qabil Hüseynli deyir ki, Rizvan Vahabovun qanunsuz əməlindən məhkəməyə müraciət etməyib: "Bu gün mənim torpağımda Rizvan Vahabov tərəfindən qoyulan gözetçi öz ailesi ilə bərabər yaşayır. Mən torpağı zəbt ediləndən sonra məhkəməyə müraciət etmə haqda düşündüm. Lakin Rizvan Vahabovun əlaqələrini, məhkəmələrə təzyiq etmək imkanlarını nəzərə alıb, bundan vaz keçdim. Çünki o, pullu adamdır, məhkəmələrdə məni udzurdura bilər. Torpaq sahəsinin mənə ayrılması haqda sərəncam bu gün də əlimdədir. Ona görə də ölkə başçısına müraciət edib, qanunsuzluğa son

qoyulmasını xahiş etmişəm. Torpağı mənə qaytarınsınlar və ya torpağımın dəyərini, o torpağa çəkdiyim xərci ödəsinlər".

Məsələ ilə bağlı Rizvan Vahabovla əlaqə saxladım. O, "məni bu məsələyə qatmayın, Qabil Hüseynli gedib məhkəməyə müraciət etsin" deməklə münasibətini ifadə etdi.

Rizvan Vahabovun adı əvvəllər də mülk zəbt etməkdə hallanıb. Bakının Murtuza Muxtarov 145 ünvanında yerləşən binanın 1-ci mərtəbəsində yerləşən qeyri-yaşayış sahələrini və mənzilləri alan vətəndaşların mülkləri Rizvan Vahabov tərəfindən ələ- rindən alınmışdı. Vətəndaşlar

Sevinc Rəcəbova, Təranə Hüseynova, Anar Əsədov, Vüsalə Xamiyeva, Zamiq Əhmədov, Əhliman Aliyev və Adil Kazimov redaksiyamıza müraciət edərək bildirmişdilər ki, 2011-ci ildə Rizvan Vahabov qayınanası Anna Qoloveşkinanın adından istifadə etməklə, Murtuza Muxtarov 145 ünvanında yerləşən binanın 1-ci mərtəbəsində yerləşən qeyri-yaşayış sahələrini və mənzilləri ələrlərindən almağa çalışır. Şikayətçilər redaksiyaya R.Vahabovla bağlı olan və ona yönəlik çox ilginclə ittihamlar yer alan materiallar təqdim etmişdilər.

Q. Elşad MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Musavat"

Aqşin Bəbirov

Ermənistanda əsir saxlanılan Azərbaycan hərbcisi 20 il müddətinə azadlıqdan məhrum olunub

Ermənistanda əsir saxlanılan Azərbaycan hərbcisi Hüseyn Axundov 20 il müddətinə azadlıqdan məhrum olunub.

APA "Sputnik Armenia"ya istinadən xəbər verir ki, o, Zəngəzur mis-molibden kombinatının gözetçisini "qətlə yetirməkdə" təqsirləndirilib.

Xatırladaq ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şahbuz rayonunun Ermənistanla sərhədboyu ərazisində əl-verişsiz hava şəraitində məhdud görmə səbəbindən Azərbaycan ordusunun itkin düşmüş əsgərləri - 2004-cü il təvəllüdlü Bəbirov Aqşin Qabil oğlu və 2003-cü il təvəllüdlü Axundov Hüseyn Əhliman oğlu Ermənistan tərəfindən əsir götürülüb.

Aqşin Bəbirov və Hüseyn Axundov "Ermənistanın dövlət sərhədini qanunsuz keçməkdə, odlu silah və döyüş sursatı daşımaqda" ittiham olunurlar, onlar həbs edilib.

Tarixən dünyada postmüharibə dövründə qazilərin, döyüşçülərin, veteranların özlərinə qəsd etməsi halları olub. Bu, onların həm müharibə dövründə aldıkları travmaların, habelə diqqət tələb etdikləri halda etinasız hesab etdikləri münasibətlərin nəticəsində baş verir. Əlbəttə, digər səbəblər də var və bunlar barədə psixoloqlar zaman-zaman izahlar veriblər...

İkinci Qarabağ savaşından sonra da bir neçə qazi özünə qəsd edib. Bəziləri isə ona müharibə iştirakçısı olaraq verilən məşinini yandırır. Bir müddət bu proses səngiməmişdi, ancaq yenə də bu faciələr baş verir.

Son 1 həftədə bir qazi məşinini, digəri isə özünü yandırır. Sonuncu hadisə iyunun 20-də Naftalanda baş verib, qazi özünü yandırır.

Musavat.com-a verilən məlumata görə, özünü yandıran qazi Tağıyev İlkin Həmid oğludur.

Məlumatda qeyd edilir ki, hadisə bir müddət öncə etiraz səbəbindən rayon icra hakimiyyətinin qarşısında baş verib. Onun bədəninin 30 faizi yanıb.

Rəsmi məlumatlar açıqlananda isə belli olur ki, qazilər bəzi məsələlərdən narazı olsalar da, qayğısız qalayıblar. Maddi və tibbi

dəstəklə əhatə olunublar. Fakt isə dəyişmir - onlar narazılıq edirlər və nəticədə xoşagəlməz tendensiya artan xətlə inkişaf edir. Bütün hallarda bu prosesdə müvafiq qurumların da məsuliyyəti var. Əsas məsələ qazilərlə profilaktik, psixoloji işlərin aparılmasıdır.

Qarabağ qazisi Rey Kərimoğlu qeyd etdi ki, onlar uzun illərdir müharibədə iştirak edənlərlə bağlı dövlət komitəsinin yaradılmasını təklif edirlər: "Dövlət qazilərə və şəhid ailələrinə nə qədər dəstək olsa da, problemlər azalmır. Problemlərin həlli üçün təklif etmişik ki, dövlət komitəsi yaradılsın. Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi olduğu kimi, müharibə iştirakçıları

Özünü və məşinini yandıran qazilərin dərdi nədir? - problemdən çıxış yolu...

Rey Kərimoğlu: "Müharibə iştirakçıları ilə bağlı dövlət komitəsi yaradılmalıdır"

Əhməd Qəşəmoğlu: "Sosial iş xidməti yaradılmalıdır"

Günel Səfərova: "Qazinin icra hakimiyyətinin qarşısında özünü yandırması dövlətə, ictimai qurumlara mesajdır"

Ceyhun Məmmədov: "Əsas problem qazilərin psixoloji vəziyyətidir"

nın problemləri ilə bağlı xüsusi komitənin yaradılması məqsəduyğundur. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Vahid Əlaqələndirmə Mərkəzi yaradıldı. Bu mərkəzdə 14 dövlət qurumunun nümayəndəsi təmsil olunur, lakin bu tədbir gözlənilən nəticəni vermədi. Buna görə də komitə yaradılsa və hər kateqoriyaya uyğun şöbə təşkil edilərsə, yaxşı olar".

Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, vəziyyətin gərginləşməsi həm müharibədə yaşayanlar, həm də sosial problemlərlə bağlıdır. Onun fikrincə, tək qaziləri yox, ümumiyyətlə, cəmiyyətin həssas qruplarını nəzərdə saxlamaq lazımdır: "İnsanlar iki halda özünə qəsd edir: sabaha inam olmadıqda və cəmiyyətdə özünü təsdiq edə bilməyəndə. Əgər ikinci vəziyyətin düzəldilməsi üçün uzun zaman lazım olursa, sabaha inam hissini qısa zamanda gücləndirmək mümkündür. Müstəqillikdən öncəki dövrdə insanların sosial vəziyyəti çox ağır idi. Buna baxmayaraq, məsul şəxslər müəyyən çıxışlar edərək insanları rahatlaşdırırdılar. Mən demirəm ki, yalan danışmaq aldatmaq lazımdır. Sadəcə, həssas qrupların inamını itirməsinə imkan vermək olmaz. Hətta

bəzən maddi dəstək belə psixoloji vəziyyətin gərginləşməsinin qarşısını ala bilmir. Tarixin müxtəlif mərhələlərində insanların maddi vəziyyəti bundan daha pis olub. Maddi dəstəyi artırmaq kifayət deyilsə, özünə zərər yetirmə, yaxud özünəqəsd hallarının qarşısını almaq mümkün deyil. Məlumdur ki, zəngin, tanınmış şəxslər belə buna əl atıblar".

Ə.Qəşəmoğlu vahid operativ qurum yaradılmasını təklifini belə dəyərləndirdi: "20 ildir təklif edirik ki, sosial iş xidməti yaradılmalıdır. İndiki cəmiyyətdə buna çox ehtiyac var. Hər məhəllədə 2-3 nəfərdən ibarət xidmət olmalıdır. Onlar hər ailədə baş verən problemdən xəbərdar olurlar. Bununla da xoşagəlməz hadisələrin, cinayətlərin qarşısının müəyyən dərəcədə alınmasında az olsa faydalı fəaliyyət göstərmək olar. Bu barədə Daxili İşlər Nazirliyinə (DİN) bir neçə ay öncə müraciət etmişəm. Hələ ki konkret nəticə yoxdur".

"Vətəndaş" Tədqiqat və İnkişaf İctimai Birliyinin sədri Günel Səfərova isə mövzunu belə şərh etdi: "Müharibədən çıxmış bütün cəmiyyətlərdə psixoloji gərgin dövr olur. Biz bunu gözləyirdik. Qazilərin əsas problemlərindən biri onlara davamlı sosiolo-

ji-psixoloji dəstəyin göstərilməməsidir. Qanunvericilikdə və təcrübədə sosial paketlərin olduğu görünür. Psixoloji dəstək üçün mərkəzlər var, amma bu dəstək qazinin müraciəti ilə edilməməlidir. Bu xidmətlər icmanın ayağına getməlidir. Beynəlxalq modellərə diqqət etmək istəyirəm. Məsələn, ABŞ müharibələr zamanı muzdlu əsgərlərdən istifadə edir, buna baxmayaraq, icma daxilində veteranlar evləri yaradır. Veteranların sosial problemləri qısa zamanda həll olunur, psixoloji mərkəzlər müəmmadi dəstək göstərir".

G.Səfərova hesab edir ki, Azərbaycanda mövcud problemlərdən biri sosioloji sorğuların keçirilməməsidir: "Məhz belə sorğular vəziyyəti aşkar göstərir. İnsan həyatı hər şeydən önəmli olmalıdır. Bələdiyyələr, icra hakimiyyətləri, gənclər mərkəzləri və s. resurslardan istifadə edərək xidmətləri əlçatan etmək olar. Nəzərə almaq lazımdır ki, qazi özünəqəsd həddinə çatıbsa, bu, birdən-birə olmayıb, müəyyən zaman ərzində bu vəziyyətə çatıb. Qazinin icra hakimiyyətinin qarşısında özünü yandırması dövlətə, ictimai qurumlara mesajdır. Bu mexanizmdə zəif tərəflərin olduğunun göstəricisidir. Mən mərkəzi qurumların bütün məsələlərə müdaxi-

ləsinin tərəfdarı deyiləm. Bəzi məsələlər yerli səviyyədə həll oluna bilər. Əgər bu mümkün deyilsə, mərkəzi qurum müdaxilə etməlidir. Görünən odur ki, etinasız yanaşma olduğu üçün vəziyyət bu həddə çatıb. Hər bir məsələ koordinasiya işi tələb edir. Dövlət qurumları bu barədə düşünməlidir".

Millət vəkili Ceyhun Məmmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, dövlət öz üzərinə düşəni edir. C. Məmmədov şəhid ailələri və qazilərə ən yüksək səviyyədə diqqət göstərildiyini vurğuladı: "Naftalanda özünü yandıran qazi ilə bağlı icra hakimiyyətinin açıqlamasından bəlli oldu ki, ona maddi cəhətdən lazımi dəstək göstərilir. Əksər hallarda narazılıqların səbəbsiz və əsassız olduğu üzə çıxır. Əsas problem qazilərin psixoloji vəziyyətidir. Müharibə nəticəsində yaranmış sarsıntılar zaman-zaman özünü bu şəkildə büruzə verir. Bu da o deməkdir ki, qazilərə daha diqqətli davranmaq lazımdır. Əsaslı tələblərlə əlaqədar yaranmış narazılıqlar dövlət qurumları tərəfindən diqqətdə saxlanmalıdır. Bu istiqamətdə müvafiq işlər görülür. Düşünürəm ki, qazilərin problemlərinin həll edilməsi üçün ayrıca qurumun yaradılmasına ehtiyac yoxdur".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Ölkədə fəaliyyət göstərən partiya-ların qəbul etdiyi qanunsuz ianələr-lə bağlı sərt cərimələr tətbiq olunacaq.

Milli Məclisin Hüquq siya-səti və dövlət quruculuğu ko-mitəsinin iclasında müzakirə-yə çıxarılan "İnzibati Xətalər Məcəlləsi"nə təklif edilən dəyi-şiklikdə bu və digər məsələlər-lə bağlı maraqlı məqamlar var.

Layihəyə əsasən, siyasi partiya tərəfindən siyasi parti-yanın üzvü və ya digər şəxs-dən il ərzində "Siyasi partiyalar haqqında" Qanunla müəyyən edilmiş məbləğdən (dəyərdən) məbləğdən və ya ianənin qəbil edilməsinə görə inzibati xətanın bilavasitə oby-ekti olan artıq qəbul edilmiş üzvlük haqqı və ya ianə mü-sadirə edilməklə onun məblə-ğinin (dəyərinin) səksən fa-izindən yüz faizindənk məb-

Partiyaların maliyyələşməsi ilə bağlı sərt qaydalar gəlir - siyasilər və iqtidar təmsilçilərindən mövqe

Komissiyasına barəsində məlumat təqdim edilməmiş ianə üzrə siyasi partiya tərəfindən bank əməliyyatları və ya hər hansı digər əməliyyat aparılmasına görə vəzifəli şəxslər iki min manatdan üç manatadək məbləğdə, hüqu-qi şəxslər altı min manatdan səkkiz min manatadək məb-ləğdə cərimə olunacaq.

Yuxarıda qeyd olunan xə-taya görə inzibati tənbeh al-mış şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə haqqında qərar

tərməsinə görə fiziki şəxslər yeddi yüz manatdan min ma-natadək məbləğdə cərimə ediləcək.

Siyasi partiyanın Azər-baycandan kənarda istənilən növ hesab açmasına görə cə-rimə tətbiq ediləcək.

Maraqlı məqamlardan biri də partiyaların dövlət orqan-larının fəaliyyətinə müdaxilə-sinə görə cərimələrdir.

Dövlət orqanlarının (qu-ruqlarının, yerli özünüidare-etmə orqanlarının, vəzifəli

hallarda dövlətdən, ayrı-ayrı qurumlardan maliyyə yardımı alırlar. Ancaq bunların arxa-sında heç bir baza yoxdur. Əgər bir partiyanın beş minə yaxın üzvü, yaxud ümumi-yətlə, min nəfər üzvü yoxdur-sa, hesab edirəm ki, bunun fəaliyyəti ciddi sual doğuran bir məsələdir. Siyasi fəaliyyət önəmli fəaliyyətdir. Bu fəali-yətin tənzimlənməsinə böyük ehtiyac var. Bu gün Amerika-ya baxanda burada bir neçə partiya normal fəaliyyət gös-

cəmiyyətin inkişaf səviyyəsini göstərir. Buna nail olmaq üçün isə iki vasitədən istifadə olunur. Onlardan biri maarif-ləndirmə, inandırma, digəri isə məcburetmə, o cümlədən cərimələr yolu ilə məcburetmə vasitəsidir. Hər iki vasitə eyni dərəcədə tətbiq olunan-da nəticə də əldə edilir. Onlar-dan biri digərini üstələməmə-lidir. Avropa ölkələrində in-sanların və ictimai , siyasi qu-ruqların öz funksiyalarını ye-tinə yetirməsi üçün cərimələr-

Üçüncüsü, iş adamlarının bu və ya digər partiya daxil ol-masına, qanunlar çərçivəsində, qanunla müəyyən edilən miqdarda yardım göstərməsi-nin qarşısı alınmamalı, əksinə həvəsləndirilməlidir. Dördün-cüsü, bu cərimələr ilk növbədə hakim Yeni Azərbaycan Partiyasına şamil edilməlidir ki, digərləri də qanunla işlə-məyə öyrəşsinlər. Beşincisi, partiyalardan alınan cərimə-lərin müəyyən hissəsi nümu-nəvi partiyaların büdcəsinə

Ceyhun Məmmədov: "Belə bir addımın atılması önəmlidir"
Akif Nağı: "Cərimələr sisteminin sərtləşdirilməsi partiyaların məsuliyyət hissəsinin artırılmasına xidmət edəcək"
Əhəd Məmmədli: "Qeydiyyatdan keçən partiya nə qədər, hansı məbləğdə ianə yığır, bu onun öz işidir"

ləğdə cərimə ediləcək.

Həmçinin layihəyə əsa-sən, siyasi partiyanın "Siyasi partiyalar haqqında" Qanu-nun tələblərini pozmaqla qə-bul etdiyi ianəni həmin qa-nunla müəyyən edilmiş müd-dətdə geri qaytarmamasına, bu mümkün olmadığı halda isə onu dövlət büdcəsinə kö-çürməsinə görə inzibati xətanın bilavasitə obyekt ol-muş ianə məbləğinin altmış faizindən səksən faizindənk məbləğdə cərimə ediləcək.

Eyni zamanda layihəyə əsasən, siyasi partiyanın qə-bul etdiyi ianələrin məbləği və ianəni vermiş şəxslər, həmçin-nin, "Siyasi partiyalar haqqın-da" Qanuna görə ianə hesab olunan maddi yardımlar barədə məlumatları Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim etmə-məsinə, yaxud tam, düzgün və ya vaxtında təqdim etmə-məsinə görə vəzifəli şəxslər iki min manatdan iki min beş yüz manatadək məbləğdə, hüquqi şəxslər altı min ma-natdan səkkiz min manata-dək məbləğdə cərimə oluna-caq.

Habelə, Mərkəzi Seçki

qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törədilməsinə görə fiziki şəxslər min beş yüz manatdan iki min manatadək məbləğdə, vəzifəli şəxslər üç min manatdan beş min manatadək məbləğdə, hüquqi şəxslər on min manatdan on beş min manatadək məbləğ-də cərimə olunacaq.

Qüvvədə olan məcəlləyə əsasən, Siyasi partiyalar haqqında" Azərbaycan Respubli-kasının Qanunu ilə qadağan olunmuş vəsaitin, o cümlədən ianələrin siyasi partiyalar tərəfindən qəbul edilməsinə görə fiziki şəxslər yeddi yüz əlli ma-natdan min beş yüz manata-dək məbləğdə, vəzifəli şəxslər min beş yüz manatdan üç min manatadək məbləğdə, hüquqi şəxslər səkkiz min manatdan on beş min manatadək məb-ləğdə cərimə edilir.

Həmçinin partiyanın qey-diyyatsız fəaliyyətinə görə cə-rimə müəyyənləşir. Bu da İn-zibati Xətalər Məcəlləsinə təklif edilən dəyişiklikdə əksi-ni tapıb.

Layihəyə əsasən, siyasi partiyanın dövlət qeydiyyatı-na alınmadan fəaliyyət gös-

şəxslərin fəaliyyətinə müda-xilə edən siyasi partiyalar 5 min manatadək cərimələnə-cək.

Həmçinin layihəyə əsa-sən, ictimai-siyasi nəşrlərin, digər təbliğat və təşviqat ma-teriallarının hazırlanması və satışı istisna olmaqla, siyasi partiyanın sahibkarlıq fəali-yətinin digər növləri ilə məş-ğul olmasına görə inzibati xə-ta nəticəsində vurulmuş ziya-nın (əldə edilmiş gəlirin) iki mislindən dörd mislinədək miqdarda cərimə ediləcək.

Partiyalarla bağlı bu qay-daların sərtləşməsi nədən xə-bər verir? Siyasilər bunu necə qarşılayır? İqtidar təmsilçiləri nə cür izah edir?

YAP-çı deputat Ceyhun Məmmədov qərarı çox va-cib sayır: "Hesab edirəm ki, belə bir addımın atılması, qə-rarın qəbul edilməsi önəmli-dir. Son proseslər göstərdi ki, uzun illər Azərbaycanda fə-aliyyət göstərən bir çox parti-yaların məsuliyyət hissəsinin artı-bele üzvü yoxdur. Heç bəzilə-rinin min nəfər belə üzvü yox-dur. Bu partiyalar uzun illər idi ki, fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra

tərir. Azərbaycanda isə onlar-la partiya mövcud idi. Bu parti-yaların çoxunda da, qeyd et-diyni kimi, kifayət qədər üzv yox idi. Son proseslər bunu bir daha sübut etdi. Ona görə də bəzi partiyalar özlərini bu-raxıblar. Bir sıra partiyalar da var ki, hansısa addımlar at-mağa çalışırlar. Düşünürəm ki, qeydiyyatla bağlı məsələ-lərə baxıldıqdan sonra İnziba-ti Xətalər Məcəlləsinə də də-yişikliyin edilməsi normaldır. Bu, gözəniləndir. Hər kəs ça-lışmalıdır ki, fəaliyyətini qanu-na uyğun şəkildə qursun. Bu-rada söhbət fəaliyyətin düz-ğün, qanunun tələblərinə uy-ğün şəkildə qurulmasından gedir. Kim quracaqs, fəali-yət göstərəcək, qura bilmə-yən də əlbəttə qanuna müva-fiq olaraq cəzalandırılacaq".

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı məsələlərə bu cür şərh verdi: "İnanmaq istəyirəm ki, cərimələr siste-minin sərtləşdirilməsi partiya-ların məsuliyyət hissəsinin artırılmasına xidmət edəcək. İn-sanların, həmçinin qurumla-rın qanunlar çərçivəsində fə-aliyyət göstərməsi dövlətin və

dən geniş şəkildə istifadə olu-nur. Belə demək mümkün-dürsə, "qanunlar cərimələrlə işləyir". Cərimələrlə bağlı yeni müddəalara baxdım. Bunları şərti olaraq, ianə, üzvlük haq-qı, xaricdən dəstək, ödəniş-lər, inzibati qanun pozuntuları və digər kateqoriyalara böl-mək olar. Hesab edirəm ki, normal yaşamaqdır. Partiya-lar bu cərimə təhlükələrini nə-zərə almaqla qanunları poz-maqdan çəkinməlidir. Xüsusi olaraq, başqalarının, o cümlə-dən xaricdəki "dayı"larının əli-nə baxmamalıdır. Hər kəs özünün imkanlarına uyğun fə-aliyyət göstərməlidir. Kimlər-dənsə vəsait alıb, sonra onla-rın sifarişlərini yerinə yetir-mək zorunda qalmamalıdır. Amma bu cərimələr fonunda başqa məsələləri təklif etmək istəyirəm. Birincisi, qeydi-yatdan keçmiş bütün partiya-lar dövlət büdcəsindən mali-yələşdirilməlidir. Burada seç-kilərdə yer qazanmaq deyil, iştirak əsas götürülməlidir. İkincisi, partiya üzvlərinin, tə-əssübkeşlərinin biznes fəali-yəti ilə məşğul olmasına ma-neçilik törədilməməlidir.

yönəldilməlidir ki, daha yaxşı işləməyə həvəslənsinlər".

AĞ Partiya başqanının I müavini Əhəd Məmmədli isə bu qanunla qətiyyəni razı de-yil: "Qeydiyyatdan keçən parti-ya nə qədər, hansı məbləğdə ianə yığır, bu onun şəxsi işi, hü-quqi haqqı və siyasi azadlığıdır. Eyni yaşama üzvlük haqları-na da aid olmalıdır. Bu cür qa-nunları qəbul etmək rəqib, mü-xalif partiyaların maddi baxı-mından güclənməsinin qarşısı-nı almaqdan başqa bir şey de-yil. Güclənmək bir yana, bu, hakimiyyətin müxalifət partiya-larının maddi ehtiyaclar içində çapalamasına hədəflənən si-yasi addımdır. Siyasi iqtidarın işi hər sahədə sağlam rəqa-bət, bərabər hüquqlar qoru-maqdır. Yoxsa durub müxali-fət partiyalarının üzvlərinə, maliyyəsinə, hər şeyinə total nəzarət etmək - bunlar özünü hüquqi-demokratik ölkə sa-yan Azərbaycanın dövlət qu-ruluşuna, konstitusiyasına qarşı atılmış hayqın addımlar-dır. Mənə maraqlıdır, parla-mentdə özünü müxalifət ad-landıran deputatlar niyə bu cür qanun layihəsinin lehinə səs verirlər?! Rəsmi ana müxalifət olan, vitse-spikerlə təmsil olu-nanlar necə bu cür qanun layi-həsinə səs verirlər?! Milli Məc-lisdə bu cür absurd qərarların qəbuluna özünü müxalifət ad-landıranların da dəstək olması parlamentimizin nə qədər tra-gikomik durumda olmasının göstəricisidir".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Uzun zamandır Azərbaycan ölkə ərazisində təhlükəli layihələrin xarici fondlar tərəfindən maliyyələşdirilməsinin qarşısını almaq üçün mübarizə aparır.

Bununla bağlı bir sıra məhdudiyyətlər tətbiq olunub. Faktiki olaraq QHT-lərin xaricdən gələn çirkli pulları reallaşdırma mümkün olmur. Yalnız şəffaf şəkildə və dövlətin razılığı verdiyi, təsdiqləndiyi qrantlara icazə verilir. Bununla belə, nəzərə alsaq ki, əksər təbliğatlar sosial şəbəkələr üzərindən aparılır, o zaman bu missioner şəbəkəni tam neytrallaşdırmağın da nə dərəcə çətin olması üzə çıxır.

Yeri gəlmişkən, o da qeyd edilir ki, Avropa İttifaqı Ukrayna, Gürcüstan, Moldova, Ermənistan, Azərbaycan və Belarusda demokratiya və insan hüquqlarının inkişaf etdirilməsi pərdəsi altında yeni yüksək məbləğli qrant layihələri elan edib. Ən vacib məqam odur ki, bu layihələr heç də qrant ayrılacaq ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda fəaliyyət göstərən leqal media ilə yox, xaricdə olan və xaricdən müxtəlif üsullarla yönəldilən mediaya veriləcək. Konkret olaraq Azərbaycanla bağlı Avropaya, Qərbi ölkələrinə siqinmiş, "söyüş müxalifəti" kimi xarakterizə olunan adamlara qrant "stavka"ları ediləcəyi bildirilir...

Heç kimə sirr deyil ki, uzun illər ABŞ-ın USAID təşkilatı müxtəlif yollarla Azərbaycanda həyata keçirdiyi layihələr vasitəsilə müxalifətə dəstək ötürüb. 1990-cı illərdə açıq maliyyələşmə həyata keçirilib, sonrakı dövrdə müxalif partiyaların ətrafındakı satelit QHT-lər vasitəsilə maliyyələşdirilib. 2010-cu illərin əvvəllərində QHT-lərin xaricdən maliyyələşdirilməsi sərtləşdirildikdən sonra vəsaitlərin qonşu Gürcüstandan daşınmasına başlanılıb.

Ən qəribəsi isə odur ki, Avropa, Amerika öz ərazilərində feyk-xəbərləri qadağan edir, onunla ciddi mübarizə aparır, ancaq bu qütblərə bağlı olan təsisatlar, konkret Avropa İttifaqı öz ərazilərində digər dövlətlərə qarşı çirkin planları üçün antidövlət təfəkkürlü, cəmiyyətimizi sarsıtmaq istəyən "söyüş müxalifəti"nin nümayəndələrini maliyyələşdirirlər. Özü də bu pulları onlara Avropa vergi ödəyicilərinin pulundan ayrırırlar...

Aİ bu işə "jurnalist araşdırmaları", "QHT fəaliyyətinin dəstəklənməsi" adlarını qoyaraq, guya hansısa yaxşı iş görmələrinə dair görüntü yaratmaq. Ancaq məsələnin mahiyyəti tamamilə başqadır və məqsəd bölgədə güclənən qalib Azərbaycanda postmüharibə dövründə tənqibatlar törətməkdir. Burada söhbət ictimai narazılıqların yaradılmasından, çəşqinlik yaratmaq cəhdlərindən gedir.

Niyə Aİ və digər fondlar məhz indi - sülh danışıqları ilə

Aİ-nin təhlükəli grantları: onlar ölkəyə necə sızır - şok iddialar

Sahib Məmmədov: "Məqsəd əhəlinin şüurunun manipulyasiyasına yönələn layihələrin həyata keçirilməsidir"

"Onların postmüharibə dövründə, sülh ərəfəsində fəallaşmasında əsas hədəf Azərbaycan cəmiyyətindəki monolitliyi sındırmaqdır"

bağlı müsbət istiqamətlərin olduğu vaxtda Azərbaycan cəmiyyətində nifaq toxumu səpmək istəyir?

Ən ciddi məsələ isə odur ki, xarici qrantların dövlət məmurlarının da iştirakı ilə radikal qrant layihələri də həyata keçirirlər. Bununla belə, ABŞ-dakı NED-in analoqu olan İİQ, EED təşkilatları da var. Sadaladığımız istiqamətlər həmin gizli sxem əsasında üçüncü ölkələr vasitəsilə həmin fond tərəfindən və digər gizli maliyyələşmə həyata keçirən fondlar tərəfindən reallaşdırılır. Təbii ki, qrantların verilməsində dövlətlərin maraqları var. Avropa İttifaqı dövlətlərin, beynəlxalq hüququn bir növ birləşdiyi qurumdur. Onların regionda təsiri artırmaq istiqamətində maraqları var. Cənubi Qafqazdan söhbət gedirsə, burada Rusiyanın, həm də ABŞ-ın maraqları var. O maraqları təmin etmək məqsədilə hakimiyyətlərə təzyiq etmək, lazımlı gələndə ölkə daxilində de-stabilizasiya yaratmaq və sair məqsəd güdür. Ona görə də bu həmişə olub, davam etlir. Buna yumşaq təsir deyirlər. Bir də ABŞ-ın NED (National Endowment for Democracy) təşkilatı var, bunlar gizli maliyyələşmə sxemindən istifadə edirlər, müxtəlif layihələr həyata keçirirlər. O cümlədən cəmiyyətin radikallaşdırılma-

Mövzu ilə bağlı Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov "Yeni Müsavat"a dedi ki, istər Aİ olsun, istər ABŞ, istərsə də ayrı-ayrı Qərbi dövlətləri olsun, onların iki maliyyələşmə sxemi var: "Şərti olaraq belə bölmək olar. Yumşaq təsir mexanizmləri vasitəsilə və sərt təsir vasitəsilə. Məsələn, ABŞ-da USAID-in öz tərəfdaşları var, onlar Azərbaycana da qrant verir. Bunlar yumşaq təsir vasitəsilə hökumətlərlə əməkdaşlıq edərək qrant layihələri həyata keçirirlər. Buna yumşaq təsir deyirlər. Bir də ABŞ-ın NED (National Endowment for Democracy) təşkilatı var, bunlar gizli maliyyələşmə sxemindən istifadə edirlər, müxtəlif layihələr həyata keçirirlər. O cümlədən cəmiyyətin radikallaşdırılma-

si, dini qarşıdurmanın yaradılması, əhəlinin fəallığının artırılması, narazılıqların artırılması və sair. Bu Avropada da belədir. Aİ-nin də Bakıda ofisi var, onun vasitəsilə bəzən faydalı qrant layihələri də həyata keçirirlər. Bununla belə, ABŞ-dakı NED-in analoqu olan İİQ, EED təşkilatları da var. Sadaladığımız istiqamətlər həmin gizli sxem əsasında üçüncü ölkələr vasitəsilə həmin fond tərəfindən və digər gizli maliyyələşmə həyata keçirən fondlar tərəfindən reallaşdırılır. Təbii ki, qrantların verilməsində dövlətlərin maraqları var. Avropa İttifaqı dövlətlərin, beynəlxalq hüququn bir növ birləşdiyi qurumdur. Onların regionda təsiri artırmaq istiqamətində maraqları var. Cənubi Qafqazdan söhbət gedirsə, burada Rusiyanın, həm də ABŞ-ın maraqları var. O maraqları təmin etmək məqsədilə hakimiyyətlərə təzyiq etmək, lazımlı gələndə ölkə daxilində de-stabilizasiya yaratmaq və sair məqsəd güdür. Ona görə də bu həmişə olub, davam etlir. Buna yumşaq təsir deyirlər. Bir də ABŞ-ın NED (National Endowment for Democracy) təşkilatı var, bunlar gizli maliyyələşmə sxemindən istifadə edirlər, müxtəlif layihələr həyata keçirirlər. O cümlədən cəmiyyətin radikallaşdırılma-

dövlət mövqeyindən çıxışını təmin etmiş olsun. Bir var hakimiyyətin müdafiəsi, bu mövqedən danışmıram. Bir də var, dövlət platformasından çıxış etmə. Bunu etməlidirlər. Təəssüf ki, bunu ölkə daxilində etmək mümkün olmayıb. Maliyyələşmə kifayət qədər aşağıdır. Bir çox hallarda da şəffaf deyil. Bu qrant proseslərində biznes iştirak etmir, üçüncü ölkələrin vasitəsilə gizli yollardan alınan qrantlar da bir çox hallarda ölkənin milli maraqlarına uyğun olmayan layihələrin həyata keçirilməsinə gətirib çıxarır".

Ekspert "xarici qrantların dövlət məmurlarının da iştirakı ilə radikal qrantların çatması məsələsi ilə bağlı dövlət həbslər və ya digər addımlar ata bilərmi" sualına belə cavab verdi: "Təəssüf ki, yox. Bəzən belə gizli maliyyələşmə sxemlərində bəzi hakimiyyət orqanlarının da iştirakı olur. Xüsusən dini radikallığın artırılması, məktəblərdə dinin tədrisi kimi ABŞ-ın dini azadlıqlar üzrə beynəlxalq komissiyasının Azərbaycanla bağlı planları var. Bəzən onun həyata keçirilməsində bəzi dövlət orqanları, rəhbər şəxslər də dəstəkləyici olaraq ya bilərəkdən, ya bilməyərək iştirak edirlər. Bunlar çox ciddi, həssas məsələlərdir. Xüsusən çoxkonfessiyalı ölkələrdə bu təhlükəlidir. Ona görə də dövlətin bu sahədə repressiv yollarla gizli maliyyə axınlarının qarşısını almaq mümkün deyil. Amma əks tədbirlər görə bilər. Burada daxili maliyyələşmə mexanizmləri təkmilləşdirilməlidir. Biz bununla bağlı dəfələrlə təkliflərimizi vermişik. Cəmiyyətin düzgün informasiyalara çıxışının təmin olunmasıdır. On il bundan qabaq informasiyaya çıxış həm jurnalistlər, həm QHT-lər üçün daha asan idi. İndi çox çətinləşib. İndi dövlət orqanlarından məlumat almaq olmur. Bəzən bu məlumatlılıq da cəmiyyətdə bəzi çəşqinliklərə gətirib çıxarır. Bəzi dezinformasiyaların məqsədli yayılması ilə nəticələnir. Ümumiyyətlə, qlobal dünyada "fake" xəbərin yayılması qlobal təhlükəyə çevrilib. Aİ, ABŞ "fake" xəbərlərlə mübarizədə çox sərt qanunlar qəbul edib. Düzdür, Aİ-nin qəbul etdiyi sənədlər daha çox repressiv deyil, tənzimləyicidir. Amma bir çox ölkələrdə repressiv qanunlar qəbul olunub. "Fake" xəbər, bir saniyə ərzində milyonlarla dezinformasiyanın sosial şəbəkələr üzərindən yayılması həyata keçirilir. Əsas layihələrin bir çoxu da bu "fake" xəbərlərin yayılmasıdır, əhəlinin şüurunun

manipulyasiyasına yönələn layihələrin həyata keçirilməsidir. Bunlar, əlbəttə, təhlükəlidir".

Politoloq Yeganə Hacıyeva da açıqlamasında deyib ki, Azərbaycan hökuməti faydalı qrantlar üçün - məsələn, sülh quruculuğu, minalardan təmizlənmə kimi sahələrə dəstək olan layihələrə pəncərə açıb: "Amma görünən odur ki, Azərbaycan hökumətinin açdığı bu pəncərədən sui-istifadə olunur və faktiki olaraq bir neçə instansiyalardan eyni layihəyə görə maliyyə alənlər var. Məsələn, eyni layihə ilə həm NED-dən, həm də daxilə donor təsisatdan qrantlar alırlar. NED-dən alınan qrantların maliyyələşdirdiyi layihələr Azərbaycan cəmiyyətinə faydalı deyil. Məsələn, 2020-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda bir səssə-küylü cinayət işinin mediada işıqlandırılmasına beynəlxalq donorlar maliyyə ayırıblar və burada uşaq hüququndan söhbət gedir. Digər ölkələrdə uşaqların hüquqlarını dəstəkləyən donorlar qeyd etdiyim məsələdə uşağı deyil, əks tərəfi dəstəkləyiblər. Əsas məqsəd hüquq-mühafizə orqanlarına, dövlət qurumlarına ictimai güvənin sındırılmasıdır, təbliğat məhz bu yolla aparılıb. Yeni bir sıra layihələr bu cür ziyanlı məqsədlər üçün dəstəklənir. Maliyyənin qeyri-rəsmi ölkəyə necə daxil olduğuna gəlincə, artıq fərdlər tərəfindən maliyyələşmə mexanizminə keçilib. 2014-cü ildən bəri Azərbaycanda bir neçə şəxs var ki, məhz o şəxslər vasitəsilə qrantların ötürülməsi həyata keçirilir. Bir də pay-pal sistemi ilə qrantlar ötürülür-nəzarətdənkənər çirkli pulların yuyulması üçün istifadə olunan sistemlər vasitəsilə qrantlar çatdırılır".

Ekspertin sözlərinə görə, NED-in postmüharibə dövründə, sülh ərəfəsində fəallaşmasında əsas hədəf Azərbaycan cəmiyyətindəki monolitliyi sındırmaqdır: "Müxtəlif mövzuları qabartmaqla dövlətin uğurlu təbliğatını sıfırlamağa çalışırlar. Eyni zamanda qrant verilən layihələrin bəziləri əslində kəşfiyyat məlumatları toplanmaq üçündür".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistanın son zamanlar xarici təsir dairələrinin, bölgədə sülh istəməyən güclərin də təşviqi ilə intensivləşən təxribatlarına, davamlı olaraq mövqelərimizi atəşə tutmalarına rəğmən Azərbaycan maksimum səbrli davranır və bütün söylərini sülh danışıqlarının pozulmasına, nəticələrə nail olmağa yönəldib.

Xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun ötən gün verdiyi bir açıqlama da bunun əyani təsdiqidir.

“Ermənistanla Azərbaycanın suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə və sərhədlərinin toxunulmazlığına qarşıqlıqlı hörmət əsasında normalaşma prosesi üçün perspektivlər açılib”. Bunu C.Bayramov Birləşmiş Krallığa işgüzar səfəri çərçivəsində Xəzər Siyasət Mərkəzi tərəfindən təşkil edilmiş Xəzər Bağlantı Konfransında deyib.

Nazir Azərbaycanın regionun daha təhlükəsiz və firavan gələcəyinin qurulmasına töhfə verən inkişaf yolu ilə irəliləməyə davam etmək əzminə olduğunu, regiondan və ondan kənarda olan investorlarla əməkdaşlıqda marağını qeyd edib.

“Bütün tərəfdaşlar Azərbaycanın münafişədən sonrakı yenidənqurma və reabilitasiya söylərini dəstəkləməyə dəvət edilib”, - deyə nazir bəyan edib.

XİN başçısının bu açıqlaması əlbəttə ki, təsadüfi deyil. Mümkündür ki, hələlik ictimaiyyətə açıqlanmayan detallar var və bütün bunların fonunda yaxın zamanlarda hansısa bir sənədin imzalanmasının şahidi ola bilərik. Həmçinin onun artıq tərəfdaşları açıq şəkildə Qarabağda iqtisadi əməkdaşlığa dəvət etməsi də böyük bir mesajdır.

Nazirin bu mesajlarını necə qiymətləndirmək mümkündür? Adətən hər dəfə sülhə yaxınlaşanda Ermənistan bunu pozub. Bu dəfə təminat

Nazirdən sülhlə bağlı pozitiv bəyanat - Bayramovun nikbinliyinin səbəbləri

Siyasi şərhçi: “Rusiyanın sülh sazişinin Qərbin vasitəçiliyi ilə imzalanmasına kəskin etiraz etməsi və belə bir addımın atılacağı təqdirdə Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyinə cəhd etmək ehtimalı Paşinyanı qorxaq davranmağa məcbur edir”

varmış ki, sülh danışıqlarını pozmayacaqlar? Nazirin nikbinliyinin səbəbləri nədir?

Siyasi şərhçi Abutalıb Səmədov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, əslində Ermənistan hakimiyyəti son bir ildə uzun müddət “sülh sazişi”nin imzalanmasına mane olan əsas əngəlləri qaldırıb: “Baş nazir N.Paşinyan əvvəlcə Avropa Siyasi Birliyinin Praqa sammitində, sonra

sazişinin imzalanması üçün siyasi iradə lazımdır. Məhz Ermənistan rəhbərində siyasi iradənin olmaması sülh prosesini ləngidir”.

Siyasi şərhçinin sözlərinə görə, heç kimə sirr deyil ki, erməni müxalifəti nə qədər zəif olsa da Nikol Paşinyanın da əhali arasında nüfuzu son dərəcə aşağıdır. Son rəy sorğuları əhalinin yalnız 15 faizinin onu də-

edir, digər tərəfdən, onun suveren hüquqlarına müdaxilə edərək sülh razılaşmasına belə bir müddəanın salınmasını tələb edir. Ermənistanın bu cür absurd tələblərindən biri də sərhəddə və Qarabağda silahsızlaşdırılmış zonalar yaratmaq təklifidir. Bu təklif də bizim tərəfimizdən qəbul oluna bilməz”.

A.Səmədov qeyd etdi ki, beynəlxalq şirkətləri res-

XİN başçısı ATƏT sədri ilə regional vəziyyəti müzakirə edib

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının (ATƏT) fəaliyyətdə olan sədri, Şimali Makedoniyanın xarici işlər naziri Bujar Osmani ilə görüşüb.

APA xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycanın XİN rəhbəri “Twitter”də yazıb.

Nazir qeyd edib ki, Bujar Osmani ilə səmərəli görüş baş tutub:

“ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədri, Şimali Makedoniyanın xarici işlər naziri Bujar Osmani ilə Ukraynanın bərpası ilə bağlı konfrans çərçivəsində görüşdən məmnun oldum. Biz Azərbaycan-Makedoniya ikitərəfli münasibətlərinin gündəliyini, ATƏT çərçivəsində əməkdaşlığı, eləcə də regionumuzdakı münafişədən sonrakı vəziyyəti müzakirə etdik”, - deyə Bayramov yazıb.

Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda Azərbaycan qazına, alternativ və bərpa olunan enerjiyə, neftə böyük maraq var. Azərbaycanla enerji sahəsində əməkdaşlıq eləyən dövlətlərin sayı yüksəlib. Bu da əlbəttə ki, Azərbaycanın digər bir sıra məsələlərdə mövqelərini gücləndirir. Böyük Britaniya bizim üçün xüsusi maraq kəsb eləyən dövlətlər sırasındadır. Böyük Britaniyanın BMT Təhlükəsizlik Şurasında Azərbaycanın haqlı mövqeyini dəstəkləyən münasibəti bizim üçün Böyük Britaniyanı dost və müttəfiq dövlətə çevirib. Çünki 2020-ci ildə Vətən müharibəsinin gedişində Azərbaycana qarşı BMT Təhlükəsizlik Şurasında qətnamə qəbul etmək istəyirdilər və bu bizim zəfər yolumuza kölgə sala bilərdi, prosesləri tormozlaya bilərdi. Lakin Böyük Britaniyanın münasibəti bizi bu təhlükədən kənarda qoya bildi. Ona görə də bu dövləti biz özümüzdə dost kimi qəbul edirik.

Postmüharibə reallıqlarında da işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin bərpa olunmasında, minlərdən təmizlənmə işlərində, burada investisiya layihələrinin, sənaye zonalarının yaradılmasında Böyük Britaniya yaxından

iştirak eləyə bilər. Çünki biz görürük ki, Ermənistan və onun himayədarları müxtəlif istiqamətlərdən aktiv şəkildə prosesə qoşulublar. Naxçıvan Muxtar Respublikasının sərhədlərindən cəmi 800 metr aralıda metallurgiya zavodunun inşasında xarici investisiya iştirak edir və Ermənistanın potensialı, iqtisadi gücü yoxdur öz ərazisində sənaye müəssisələri tiksin. Ona görə də buraya xarici investisiya cəlb olunur. Azərbaycan da haqlı olaraq öz müttəfiqlərindən xahiş edə bilər ki, sərmayələr yatırılсын, bölgədə yeni geosiyasi reallıqlar legitimləşdirilsin və bu istiqamətdə təşəbbüslər irəli sürülsün. Bu bizim üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu xüsusda regionda həm təhlükəsizlik aspektinin gücləndirilməsi, həm iqtisadi dividentlərin formalaşması baxımından Böyük Britaniya kimi supergücün Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda iştirakı bizim üçün xüsusi anlam daşıyır. Nazir Ceyhun Bayramovun nikbinliyinin səbəbi isə onun proseslərin gedişatından müfəssəl məlumatlı şəxs olmasından qaynaqlanır”.

Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”

22 iyun alman faşistlərinin keçmiş vətənimiz SSRİ-yə gecə yarısı, qəfil, xaincəsinə hücumu keçməsinin növbəti ildönümüdür və hesab edirəm ki, Gədəbəy hadisələrinin bu ərafəyə təsadüf etməsində hansısa gizli, təxribatçı qüvvələrin əli vardır. Həmçinin Gədəbəy hadisələri Bəhram Bağırzadənin toyda fıstırıq çalaraq oynamasından ictimai diqqəti yayındırmağa da xidmət etmişdir. Gündəmi qəsdən dəyişdilər.

Hesab edirəm xalqımız yenə də emosional davrandı, proseslərə soyuqqanlı qiymət verə bilmədi. Məsələn, bütün reaksiyaların başında duran cümlə nədir? “Ağbirçəyin üzünə qaz sıxıblar!” Halbuki bizim heç bir qanunda yazılmayıb ki, qaz sıxanda adamın yaşına diqqət edilməlidir. Əgər hüquqi dövlət qurmaq istəyiriksə, bu cür “ağsaq-qal-ağbirçək”, “mental dəyərlər” mövzularından qətiyyətlə əl çəkməliyik.

Mövzunun elə bu cür ağbirçəklik üzərinə yönəlməsindən ən çox faydalanan iqtidardır, biləsiniz. Çünki hüquq və qanun şah olmalıdır, süni yaş institutu yox. İnsanların hüquqları yaşından, cinsindən, irqindən, dinindən və sairədən asılı olmayaraq qorunmalıdır. Yoxsa bizim hökumətdən istədiyimiz nədir? Bunu düzgün qoymadıqca, nəticə alınmayacaq. Hökumət ağbirçəyi, ağbirçək gəlini, gəlin uşağı, uşaq pişiyin balasını... boğmağa davam edəcəkdir.

Mövzunun hüquqi və ən vacib tərəfi isə ilk növbədə həmin Gədəbəy kəndlisinin ərazidəki qızıl yatağından hansı xeyri görməsidir. Camaata qızıl zavodunda iş versən, qızıl zavodu kənddə sosial yatırımlar eləsə (məktəbin remontu, xəstəxanaya UZİ, yaxud bələdiyyə üçün yeni bina və sairə) kəndlilər də razı qalar, bəlkə heç süxur yumaq üçün ikinci gölün qazılmasına etiraz etməzdilər (bu əhvalat, açığı, mənə Molla Nəsrəddinin “Filin dişisi də gəlir” lətifəsini xatırlatdı, bilənlər bilir, bilməyənlər də indən sonra bilsə nə mənası var?) Bizim hökumət ingilis şirkətləri ilə karbohidrogen istismarı sahəsində uzun illərdir əməkdaşlıq edir, gərək bu sosial məsuliyyət işini onlardan öyrənərdilər. Məsələn, bp şirkəti Bakı-Ceyhan kəmərinə tikdirəndə torpağından boru keçən kəndlərə az qala tıbağalara və kərtənkələlərə də yardımlar etmişdi. Necə dəyərlər, kəndxudanı gör, kəndi çap. Lakin Gədəbəyin həmin kəndindəki dərəbəylikdən görürükdü ki, orada heç kəndxuda qoyulmamışdır. Bələdiyyə yoxdursa, ortaya belə acınacaqlı durumlar çıxacaq.

Abşeron yarımadasının ekoloji durumu guya Gədəbəy-dən yaxşıdır? Hara baxsan zəhərli göllərdir. Bəs camaat niyə dinmir? Çünki neft-qazdan nəse onlara da çatır. Dövlət qulluğu, pensiya-mensiya, lap elə rüşvətlər şəklində. Qızıl çıxarırsan, əcəb edirsən, kəndliyə, elə həmin ağbirçəyə bir-iki qızıl diş qoydur, qoy sakitləşsinlər.

Əslində yuxarıdakı cümlədə “acınacaqlı” sözünü şişirdərək yazdım, guya nə olub? Allaha şükür, ölüm-itim yoxdur. Bir az qanqaraçılıq yarandı, hökumət dərhal reaksiya bildirdi, böyük ehtimal həmin qaz püskürən yoldaşı qonşu rayona ezam edəcəklər, yüngülvarı töhmət-zad verilə lap müsbət olar. Gədəbəylilər də tarixi kasıbçılıqlarını davam etdirəcəklər, rayonun bəxti açılacaq deyil. Buraları hələ “Simens” şirkətinin zamanından soyub-talayıblar, kəndlilərə də bir-iki sınıq körpü yadigar qalıbdır. Çünki yenə əvvələ qayıdıram, mövzu düzgün qoyulmamışdır.

Bax, açıqlanan diskussiyanın alov püskürən ən işlək ikinci cümləsini xatırlayın: “Ermənilər bunu görüb bizə nə deyəcəklər?” Pah. Ciddi yanlışıdır və yenə qaz püskürdənlərin dəyirmanına su axıtmaqdır. Ermənistan da ekoloji-ictimai-siyasi mövzularımızın, üzr istəyirəm, təzə pəzi olmuşdur. Guya biz ekologiyamızı Ermənistan üçün qoruyuruq. Guya bizdə insan hüquqlarına ona görə hörmət qoyulmalıdır ki, Vartanla Anuş çəpərin üstündən baxır, ayıb olar. Ermənistan baxsa nə olacaq, baxmasa nə olacaq? Paşinyan bizi tənqid eləyir, cəhənnəmə eləsin. Biz özümüz üçün, öz daxili insan haqlarımız, müstəqil, demokratik dövlət quruculuğumuz üçün yaşamağı öyrənməliyik. Demokratiya “ayfon” telefonu deyil ki, qonşuna bununla fors atasan.

Şınıx dağlarından milli “Janna d Ark” çıxmıyacaq. Heç lazım da deyil. Siz qızılı çıxarın, camaat da kartofunu, qol-boyun yaşayın.

Fıstırığımızı tanıyıncqmı - əsas məsələ budur.

Fors-major olay baş verməzsə, tezliklə, ola bilsin, elə bu ayın axırında Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan XİN rəhbərləri arasında danışıqlar davam etdirilsin. Hər halda, bölgədə daimi sülh və sabitliyin bərqərar olmasına ABŞ və Avropa Birliyinin (AB) Rusiya ilə müqayisədə daha səmimi şəkildə çalışdığı şübhə doğurmur.

Şübhəsiz, Bakıda hər şeyi yaxşı anlaşırlar. Sülh müqaviləsi məsələsində hansı paytaxtın səmimi, hansının qeyri-səmimi və riyakar olduğunu fərqləndiririk. Eləcə də Moskvanın danışıqları süni şəkildə uzatmasını və imitasiya etməsini, 10 noyabr səfərinin 4-vü bəndinə zidd olaraq, üç ildir Qarabağdan

port.com-dakı məqaləsində yazır.

Məqalədə ardınca deyilir: “Bəlkə də erməni və Azərbaycan xalqları öz aralarında ümumi dil tapa, bir-biri ilə razılaşa bilərdilər. Hər necə olmasa, biz qonşuyuq, burada yan-yana yaşamaq zorundayıq. Amma Moskva imkan vermədi. Tərəflər konstruktiv danışıqlara sarı gedən kimi,

ma indi artıq ona nə bizim, nə də azərbaycanlıların etibarını qalıb. Və bunu Moskvada nə qədər çox başa düşürlərsə, bir o qədər orada isteriya güclənir. Nə etməli, nə əkərsən, onu da biçərsən”.

Erməni də olsa, arqumentləri yerində, məntiqi normal. Ancaq belə olan surətdə ilk növbədə Ermənistanın

Rusiya Azərbaycanı və Ermənistanı itirir - Kremlin köhnə “resepti” daha işə yaramır

ABŞ Bakı və İrəvanı təzədən bir araya gətirir; Moskva isə savaştan da, sülhdən də qorxur - ilginc səbəb; **erməni mediası:** “Güney Qafqazda dinclik və barışıq istəməyən tək dövlət Rusiyadır...”

Maraqlıdır ki, Qərb vasitəçiləri Ermənistan-Azərbaycan nizamlanması üzrə sülh gündəmini nə qədər fəal şəkildə irəli aparırsa, Bakı və İrəvanda təsir rıçaqlarını getdikcə itirdiyini hiss edən rəsmi Moskva bir o qədər dilxor və əsəbi olur. Rusiya yəqin həm də ona görə təlaşlıdır ki, Qərbin patronajlığı altında gedən danışıqlar prosesinin tam kənarına itələmə, ardınca isə bölgədə hərbi varlığını itirə bilər.

Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrovun KTMT XİN rəhbərlərinin srağagünkü toplantısında ABŞ və AB-nin ünvanına söylədiyi sərt sözlər buna şübhə yeri qoymur. Lavrov çıxışında iddia edib ki, Qərb Azərbaycan və Ermənistan arasında vasitəçilikdə səmimi deyil, yalnız öz maraqlarını güdür. Guya Rusiya səmimi imiş və iki qonşu xalqı barışdırmaq, ədalətli sülhə nail olmaq üçün gecə-gündüz demədən çalışır.

Çıxışdan sitat: “ABŞ və AB-nin söylərində tərəflərə kömək etmək arzusu yox, regiona nüfuz etmək istəyini görürük. Biz digər beynəlxalq oyunçuların vasitəçilikdə iştirakına qarşı deyilik. Əsas odur ki, bu vasitəçilik erməni və Azərbaycan xalqlarının və dövlətlərinin maraqlar balansı eks etdirəcək razılaşmaların təmin edilməsi məqsədini güdsün. ABŞ və AB-nin söylərində isə biz anlaşmanın əldə olunmasına kömək etmək arzusunu deyil, regiona nüfuz etmək, Rusiyanın qanuni (! - red.) maraqlarını sıxışdırmaq istəyini müşahidə edirik. Ümid edirik ki, İrəvanda və Bakıda tərəfdarlarımız bunu başa düşürlər”.

qanunsuz silahlı birləşmələri çıxarmaq istəməməsini, əksinə, onlara hər cür qanunsuz kömək göstərməsini də yaxşı bilir.

Halbuki iki qonşu ölkə və xalqın barışıq üçün Kremlin əlində həmişə unikal vasitələr olub, indi də var. Əfsus ki, Rusiya onlardan sırf bölgədə qalmaq üçün istifadə edib, nəinki konfliktə həmişəlik son qoymaq naminə. Mixail Qorbaçov və Boris Yeltsin zamanında da belə idi, Putin dönəmində də belədir...

Deyəsən, bunu zavallı ermənilər də anlamağa başlayıb.

“Bəli, indi Qərb danışıqlar prosesini aparır. Rusiya da 30 ildən artıqdır danışıqlarda vasitəçidir. Bəs o, nəyə nail olub? Heç nəyə. Çünki qarşısına belə məqsəd qoymayıb. Kremlin məqsədi münafiqəli vəziyyəti qorumaq idi ki, onun hesabına 30 il həm Bakıya, həm də İrəvana təzyiq rıçaqlarına malik ola bildi. Bu, sırf imperiya təfəkkürüdür - parçala və qalıb ol!”

“Yeni Məsavət”ın məlumatına görə, bu barədə **Tevoş Arşakyan** ad-soyadı şərhçi Armenianre-

nəyisə razılaşdırmaq perspektivi yaranan kimi dərhal hər şeyin üstündən yağlı xətt çəkən fors-major hadisələr yaşandı. Məsələn, sərhəddə, təmas xəttində hər iki tərəfdən insan itkiləri ilə müşayiət olunan növbəti eskalasiya. Yaxud Ter-Petrosyanın devrilməsi. Və ya Ermənistan parlamentinin (1999 - red.) gülləbaran edilməsi”.

Müəllifin əminliyinə görə, yalnız bir ölkəyə - Rusiyaya Güney Qafqazda yerli-dibli sülh gərək deyil: “Biz burada bir-birimizlə (Azərbaycanla - red.) nə qədər çox döyüşsək, Rusiyanın bölgədəki hərbi və diplomatik mövcudluğu bir o qədər güclü olur. Moskva danışıqların yox, münaqişənin moderatordur. Rusiyanı buradan sıxışdırıb çıxarmaq üçün Qərb ədalətli sülh lazımdır. Əminəm, Ermənistanda da, Azərbaycanda da hamı bunu çox gözəl başa düşür. O səbəbə getdikcə daha çox Brüssel və Vaşinqton meydançalarına üstünlük verilir. Hər halda, ən yaxşısı qoy bizi barışdırsınlar, nəinki bir-birimizə qarşı qoysunlar. Rusiya bütün bu illər ərzində məhz ikinci işlə məşğul olub. Am-

toplumu və iqtidarından güclü iradə tələb olunur ki, bir daha Moskvanın bitməyən oyunlarına alət olmasın, Qərbin qarantoruluğu ilə Azərbaycanla yazılı sülh anlaşmasına razılıq versin, üzünü, nəhayət, əsas qonşularına - Türkiyə və Azərbaycana tutsun. Çünki Rusiyadan hələ də güclü asılılığı olan məhz kapitulyant ölkədir. Moskvanın köhnə “sülh resepti” isə çoxdan heç nəyə yaramır.

Ermənin siyasətləri nəhayət anlaşıldı ki, Rusiyanın iştirakı və zəmanəti ilə uzunmüddətli sülhə bel bağlamaq canavardan vegetari-anlıq gözləmək qədər mənasız işdir. Yenə pozitiv nəse eləsə, belə görünür ki, Fransa xaric Qərb, Brüssel-Vaşinqton tandmi edəcək.

Təəssüf ki, Ermənistanın nə hökuməti (Nikol Paşinyanın son açıqlamaları bunu bir daha təsdiqlədi), nə də “göylə getməyə” davam edən radikal revanşist müxalifəti 44 günlük müharibədən lazımcına dərs götürməyiblər. Bu isə əlbəttə ki, yenə və ən çox bölgəni qarışdırmaq planlarından əl çəkməyən Kremlin işinə yarayır...

□ **Siyasət şöbəsi, “Yeni Məsavət”**

Ermənistanda hazırda panik bir durum var: bir qism reallıqlarla barışmağa tərəfdar olsa da, revanşist düşüncəli, xüsusilə xarici dairələrin təsirində olan ermənilər kifayət qədərdir. Elə son günlərdə keçirilən rəy soyğusunun nəticələrinə baxdıqda, ermənilərin növbəti fəlakətə meyilli olduqlarını söyləmək olar. Belə ki, respondentlərin böyük əksəriyyəti Azərbaycan ərazilərinə qarşı iddialarından əl çəkmək niyyətində olmadıqlarını açıqlayıblar.

Üstəlik, revanşistlərin mövqeləri orduda da güclüdür və bəzən Ermənistan hökuməti nəzarəti itirdiyini etiraf edir. Biz hazırda bu vəziyyəti əyani müşahidə edə bilirik: Baş əzilen, 44 günlük müharibədə "Dəmir yumruğu"un gücünü dəqiq bilən və Azərbaycanla, Türkiyə ilə münasibətləri normalaşdırmaqdan başqa çıxış yolu olmadığını bilən Ermənistanın bir sıra rəsmiləri pozitiv açıqlamalar versələr də, davamlı olaraq cəbhədə atəşkəsin qarşı tərəfdən kobud şəkildə pozulması da diqqətdən kənarda qala bilməz. Düzdür, bu təxribatların arxasında İran və Rusiya dairələrinin dayandığı da iddia edilir. Ancaq hər halda, atəş Ermənistandan açılır və son nəticədə növbəti yumruğu da onlar yeyəcək...

Son günlərdə bu prosesdə bir məsələ də diqqət çəkir: Ermənistan, xüsusilə Naxçıvan Muxtar Respublikası istiqamətində müxtəlif təxribatlar törətməyə başlayıb. Təxribatların niyə məhz bu istiqamətdə baş verməsi səbəbləri ilə bağlı **Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin mətbuat katibi, siyasi şərhçi Əziz Əlibəyli** maraqlı açıqlama ilə çıxış edib. Onun sözlərinə görə bölgədə vəziyyətin gərginləşməsində Qərbin də müəyyən rolu və məqsədləri var: "Naxçıvan tərəfindən atəşkəsin pozulması Ermənistanın planıdır. Arazədəyən bölgəsində ABŞ-ın metallurgiya zavodunu tikməsi iddiası və ideyası üzərindən bir az da prosesləri genişləndirirlər. Hətta bu istiqamət üzrə ikinci bir yol da açmış oldular ki, Azərbaycan tərəfi guya bu mədənlərdə tikintidə çalışan hindistanlı fəhlələrə atəş açıb. Bu hadisələri isə Naxçıvan ərazisindən baxdıqda Zəngəzur dəhlizinə həmlə kimi qəbul etmək lazımdır. Biz burada Hindistanın, Ermənistanın, həmçinin Qərbin müəyyən güclərinin xüsusilə Amerikanın bölgəyə gəlişini görürükse artıq bilməliyik ki, daha global güclərin hesablaşması prosesinə start verilir. Burada ələ hesab olunur ki, Rusiyanın da əli var. Fransanın isə Rusiyanın məğlub olmasında xüsusi istəyi var. Bu proseslərdə 3 mərhələ diqqəti çəkir: birinci mərhələdə Ermənistanı müharibəyə cəlb etmək, ikinci

Revanşistlər Naxçıvanı niyə hədəfə alıb? - İran və Rusiyanın rolu varmı...

Ermənistanın başını "əcəl kötüyü"nün üstünə qoymasına səbəb nədir; düşmən Naxçıvanın Kərki kəndini qaytarmamaq üçün növbəti təxribata əl atıb-ABŞ bayrağının kölgəsində gizlənmək cəhdi; ekspertlərdən ilginclik təhlillər

və digər ərazilərin birbaşa yaxınlığında, Şərqi Zəngəzurda Türkiyə, Pakistan kimi dost ölkələrin konsulluqları açılsın. Həmin ərazilərdə uyğun hərbi bazaların qurulması variantı da nəzərdən keçirilməlidir. Bir sözlə, "pazı pazla" prinsipini daim nəzərdə saxlamalıyıq".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri Tural İsmayilov bildirdi ki, Ermənistan kifayət qədər təhlükəli addımlar atır: "Bu proses sisteməti şəkildə müşahidə edilir artıq. Belə ki, son dövrlər təxribatların baş verdiyi lokasiyalar da yeni hiyləgər plandan xəbər verir. Ermənistan indi iki istiqamət təxribat mərkəzi edir: Naxçıvan və Kəlbəcər. Kəlbəcərə atəş tuşlanması Laçından sonra Kəlbəcərə də köç edəcək insanlarımızda narahatlıq yaratmaq arzusudur. Təbii ki, bu, xam xəyallar belə Ermənistanın nə qədər ağılsız olduğunu sübut edir". **T.İsmayilov əlavə etdi ki, eyni zamanda Naxçıvan istiqaməti məqsədli seçilib:** "Birincisi, Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılmasını yubatmaq istəyir. İkincisi, Ermənistan Naxçıvana quru yolda rusların nəzarətini mümkünə göstərmək üçün qəsdən gərginlik yaradır. Bundan başqa, nəzərə almalıyıq ki, Azərbaycana qarşı xain planların vintciyi Ermənistan, qızıqdırıcısı isə bizə belli olan dairələrdir".

STM əməkdaşı qeyd etdi ki, Ermənistan Naxçıvanla sərhəddə qəsdən ekoloji problemlər yaratmaq istədiyi üçün Arazdəyəndə fabrik tikir: "Naxçıvanın Kərki kəndini qaytarmamaq üçün həm də bütün sabotajlardan "yararlanırlar". İranın Qafanda konsulluq açması da Ermənistanın bu tip oyunlarını yaxından müşahidə etmək üçündür. Bu günə qədər İran etdiyi təxribatlara aydın cavab vermir. Bütün bunlar bir daha İrandan şübhələnməyimizi labüd edir".

Hər halda, müşahidələr və ekspertlərimizin təhlilləri ondan xəbər verir ki, Ermənistan başını "əcəl kötüyü"nün üstünə qoymaqladır. 44 günlük müharibə dərs olmayıb, görünən budur...

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Məsəvat"

mərhələdə ona Fransız silahları vermək, üçüncüsü isə Azərbaycanın məğlubiyyətinə nail olmaqla həm də dolayısı ilə hədəflədikləri Qafqazda Rusiyanın da güc itirməsinə nail olmaq niyyəti daşıyır. Qarabağda Kəlbəcər, Laçının "Diğ" kəndi, cənub tərəfdən Zəngilanın "Ağbend" qəsəbəsi kimi Naxçıvan istiqaməti də strateji nöqtədir. Naxçıvan istiqamətində təxribatların törədilməsində digər səbəblər isə Şuşa Bəyannaməsi, həmçinin Azərbaycanın anklavlar məsələsi - Kərki kəndi məsələsinin gündəmə gəlməsidir". Maraqlı yanaşmadır və kifayət qədər məntiq var. Ermənistan nə yolla olursa-olsun anklavları qaytarmaqdan imtinaya cəhd göstərir. Eyni zamanda təbii olaraq buna müqavimət göstərməyin mənasız olduğunu anladığı üçün özünə tərəfdaşlar axtarışına çıxıb və konkret halda ABŞ bayrağının kölgəsində gizlənməyə cəhd göstərir. Maraqlıdır, ölkənin digər fikir adamları bu barədə nə düşünürlər: Ermənistan başqa hansı səbəblərdən Naxçıvanı hədəf seçə bilər? İranın bu məsələdə rolundan da danışa bilərikmi?

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Məsəvat"a bildirdi ki, Ermənistanın Arazdəyən istiqamətindən törətdiyi təxribatın məqsədi anklavda olan Kərki məsələsi ilə bərabər, bölgədə tikiləcək metallurgiya zavodunun təhlükəsizliyinin tə-

min olunması bəhanəsi ilə Qərbin bölgəyə yerləşməsini təmin etməkdir: "Belə ki, Ermənistan bu istiqamətdə vəziyyəti gərginləşdirməklə Kərkinin qaytarılmaması üçün beynəlxalq dəstək qazanmağa çalışır. ABŞ bayrağının qaldırılması da bununla bağlıdır. İki gün əvvəl Paşın-ı kimi Naxçıvan istiqaməti də strateji nöqtədir. Naxçıvan istiqamətində təxribatların törədilməsində digər səbəblər isə Şuşa Bəyannaməsi, həmçinin Azərbaycanın anklavlar məsələsi - Kərki kəndi məsələsinin gündəmə gəlməsidir". Maraqlı yanaşmadır və kifayət qədər məntiq var. Ermənistan nə yolla olursa-olsun anklavları qaytarmaqdan imtinaya cəhd göstərir. Eyni zamanda təbii olaraq buna müqavimət göstərməyin mənasız olduğunu anladığı üçün özünə tərəfdaşlar axtarışına çıxıb və konkret halda ABŞ bayrağının kölgəsində gizlənməyə cəhd göstərir. Maraqlıdır, ölkənin digər fikir adamları bu barədə nə düşünürlər: Ermənistan başqa hansı səbəblərdən Naxçıvanı hədəf seçə bilər? İranın bu məsələdə rolundan da danışa bilərikmi?

O.Qasımov qeyd etdi ki, metallurgiya zavodunun investitorlarından birinin Hindistan əsilli olduğu məlumdur: "Xatırladım ki, İran bir müddət əvvəl məhz bu əraziyə yaxın yerdə - Türkiyə, Naxçıvan və Ermənistan sərhədində hərbi təlimlər keçirmişdi. Fransa isə bölgədəki gərginlik fonunda Ermənistanı sılahlandırmaqla bərabər, onun "təhlükəsizliyinin təminatı" adı ilə oraya yerləşmək istəyir. Tikilən zavod və orada qaldırılan bayraq məsələsinin arxasında ABŞ-ın dövlət iradəsinin olub-olmadığı hələlik məlum deyil. Ona görə ABŞ-ın bu gərginlikdə və Zəngəzur dəh-

lizinin açılmamasında nə qədər maraqlı olduğunu söyləmək çətinidir. Baxmayaraq ki, Amerika ısrarla bölgədə sülh və sabitlikdən, o cümlədən kommunikasiyaların açılmasından yana olduğunu vurğulayır. Amma o da bir gerçək ki, ABŞ və kollektiv Qərb Rusiyanın Güney Qafqazdan sıxışdırılıb çıxarılması üçün aktiv fəaliyyətdədir".

Naxçıvanın özünə təhdidlərə gəlinə, politoloq bildirdi ki, bunun qarşısında Qars müqaviləsinin və Şuşa Bəyannaməsinin olduğu da unudulmamalıdır.

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı hesab edir ki, Naxçıvanın hədəf seçilməsində bir neçə amil rol oynayır: "Onlardan Kərki məsələsi və Zəngəzur dəhlizini qeyd etmək olar. Ermənistan Kərki kəndini qaytarmaq istəmir. Bu kənd onların Zəngəzurda, oradan da İrana gediş-gəlişində mühüm məntəqədir. Ona görə də müxtəlif vasitələr, o cümlədən bu cür təxribatlarla diqqəti Kərkidən yayındırmağa, mümkün qədər vaxtı uzatmağa çalışırlar".

Partiya sədri çox ilginclik bir məqama da diqqət çəkdi: "Bu məsələdə ermənilərin İranla maraqları üst-üstə düşür. Deməli, təxribatlar İranın da təşəbbüsünə bağlı ola bilər. Zəngəzur dəhlizinin açılması artıq real görünür. Ermənistan bu prosesin qarşısını almaq imkanlarını demək olar ki, itirib, yalnız təxribatlar-

la nəyəse nail ola bilər".

A.Nağı bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi iqtisadi cəhətdən erməniləri qane edir, amma siyasi cəhətdən onlara yaxşı bir perspektiv görünür: "Dəhlizin istənilən ad altında açılması perspektivdə Türkiyə və Azərbaycanın həm iqtisadi, həm də siyasi hegemonluğunu bərqərar edəcək. Bu, Ermənistan, İran, ABŞ-ı, qismən də Rusiyanı narahat edir. Həmin ölkələr təxribat və digər vasitələrlə prosesi uzadır, Zəngəzur dəhlizində Ermənistanın və onun əli ilə özlərinin mövqelərini gücləndirməyə, təsir imkanlarını artırmağa çalışırlar. Rusiyanın və İranın Zəngəzurda konsulluq açmaq, Amerikanın Arazdəyəndə zavod tikmək cəhdləri həmin məqsədə xidmət edir".

Partiya sədrinin ehtimalına görə, yaxın vaxtlarda bu yöndə digər təşəbbüslərin edəcəyi gözlənilir: "Bu prosesin qarşısının alınması üçün biz müxtəlif yollarla onları dayandırmalıyıq. Onları sözümlə və hərəkətlərimizlə başa salmalıyıq ki, zavodları, konsulluqları işləyə bilməyəcək. Digər tərəfdən, Türkiyə, Pakistan və digər dost ölkələrin vasitəsi ilə alternativ addımlar atmalıyıq. Məsələn, Türkiyəyə şərait yaratmalıyıq ki, Arazdəyənə üz-büz Heydərabad qəsəbəsində eyni metallurgiya zavodunun tikintisinə başlasın. Və yaxud Qafan, Gorus, Mehri

Dövlət Statistika Komitəsinin açıqladığı məlumatlara əsasən bu ilin yanvar-may aylarında ölkədə 49 milyard 580,8 milyon manatlıq ümumi daxili məhsul istehsal olunub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 0,7 faiz artım deməkdir.

Komitənin hesablamalarına görə, 5 ayda Azərbaycanda iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda məhsul istehsalı 2,5 faiz azalıb, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 4 faiz artıb. ÜDM istehsalının 45,5 faizi sənaye, 9,1 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 6,1 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 4,5 faizi tikinti, 3,6 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,2 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai işə, 1,6 faizi informasiya və rabitə sahələrinin, 17,9 faizi digər sahələrin payına düşüb, məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 9,5 faizini təşkil edib. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 4890,6 manata bərabər olub.

Xatırladaq ki, ötən ilin eyni dövründə Azərbaycanın qeyri-neft sektorunda 9,6 faizlik iqtisadi artım qeydə alınmışdı. Bu, son illərdə qeydə alınan ən yüksək artım səviyyəsi idi. Belə yüksək artımın əsas səbəbi müqayisə bazası olan 2021-ci ildə iqtisadiyyatın COVID məhdudiyyətlərinə görə zəif artım nümayiş etdirməsi idi. Cari ildə qeyri-neft sektorunda məhsul istehsalının daha aşağı sürətlə artımının bir səbəbi isə müqayisə bazasının ötənlikki yüksək göstərici olmasıdır.

2023-cü ildə, ümumiyyətlə, ölkədə milli məhsul istehsalının artım sürəti aşağıdır. 2022-ci ilin may ayında 11 milyard 312,7 milyon manatlıq ÜDM istehsalı olubsa, bu ilin mayında cəmi -9 milyard 594,3 milyard manatlıq istehsal qeydə alınıb. Nəzərə alsaq ki, 2022-ci ilin iyun-dekabr aylarında aylıq ÜDM istehsalı daha yüksək olub, onda növbəti aylarda ÜDM-in artımını deyil, azalmasını müşahidə edəcəyimizi söyləyə bilərik. Belə ki, 2022-ci ilin iyun ayı ərzində Azərbaycanda 12 milyard 496,9 milyon manatlıq, iyulda 10 milyard 790,8 milyon manatlıq, avqustda 10 milyard 725,2 milyon manatlıq, sentyabrda 13 milyard 197,4 milyon manatlıq, oktyabrda 12 milyard 950, 4 milyon manatlıq, noyabrda 10 milyard 417,6 milyon manatlıq, dekabrda 12 milyard 380 milyon manatlıq ÜDM istehsalı qeydə alınıb.

Qeyd edək ki, 2022-ci ilin payızında Azərbaycan hökuməti cari il üçün 2,8 faizlik ÜDM artımı proqnozlaşdırmışdı. Lakin cari ilin dövlət büdcəsinə dəyişikliklər layihəsi açıqlananda məlum oldu

Neftin iqtisadi artıma mənfi təsirini necə kompensasiya edək - təhlil

Neft hasilatında azalmanın iqtisadi artıma mənfi təsirlərini qeyri-neft-qaz sektorundakı sürətli inkişaf neytrallaşdırma bilər

ki, hökumət öz proqnozlarına yenidən baxıb. Layihədə qeyd olunur ki, iqtisadiyyat Nazirliyi dünyada gedən global iqtisadi və geosiyasi proseslər, enerji daşıyıcılarının qiyməti, 2022-ci ilin faktiki nəticələri və cari il üzrə müşahidə olunan tendensiyaları nəzərə alaraq, 2023-cü il üzrə makroiqtisadi proqnozlarında dəyişiklik edib. Belə ki, bu il ölkədə iqtisadi artımın 2,7 faiz deyil, 1,8 faiz olacağı gözlənilir.

Xatırladaq ki, "Standard & Poors" Beynəlxalq Kredit Reyting Agentliyi 2023-cü il üzrə Azərbaycanın real ümumi daxili məhsulunda (ÜDM) artım olmayacağını, 2024-2026-cı illərdə isə artımın 1,4 faiz səviyyəsində olacağını proqnozlaşdırıb: "Biz Azərbaycanın real ÜDM-nin 2023-cü ildə durğunlaşacağını proqnozlaşdırırıq ki, bu da əvvəlki dekabr 2022-ci il proqnozu-muza uyğundur. 2023-cü ildə qeyri-neft sektoru böyüməyə davam etsə və qaz hasilatında müəyyən artım olsa da, neft hasilatının aşağı salınması bir maneə olacaq. Neft hasilatının azalması orta müddətli perspektivdə artıma təsir göstərməyə davam edəcək və biz 2024-2026-cı illər ərzində orta real artımın 1,4 faiz olacağını proqnozlaşdırırıq".

Agentliyə görə, bu il Azər-

baycanın nominal ÜDM-i 77 milyard dollar (2022-ci ildə 79 milyard dollar olub), 2024-cü ildə 81 milyard dollar, 2025-ci ildə 84 milyard dollar, 2026-cı ildə 87 milyard dollar təşkil edəcək.

Dünya Bankı (DB) da 2023-cü ildə Azərbaycanın real ümumdaxili məhsulunun (ÜDM) artımı ilə bağlı proqnozunu yeniləyib. Dünya Bankının qlobal iqtisadiyyata dair hesabatında qeyd olunur ki, bu il Azərbaycanda iqtisadiyyatın artımı 2,2 faiz təşkil edəcək. Bu isə Dünya Bankının 2023-cü ilin yanvar proqnozu ilə müqayisədə 0,6 faiz azdır. Dünya Bankı həmçinin 2024-cü ildə Azərbaycan iqtisadiyyatının ötən proqnoza nisbətən 0,1 faiz az, yəni 2,1 faiz artacağını gözləyir. Hesabata görə, 2025-ci ildə Azərbaycanda real ÜDM-in artımı 2,6 faizə yüksələcək:

"Ortamüddətli perspektivdə Azərbaycanda iqtisadi artım ehtimal ki, böyük həcmli investisiyalar (o cümlədən Avropa İttifaqının vasitəçiliyi ilə bağlanmış bir neçə enerji sөvdələşməsi fonunda), eləcə də Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyasının həyata keçirilməsi üçün dövlət xərclərinin artması ilə dəstəklənəcək. 2023-cü ildə iqtisadi artımın 2,2 faiz təşkil edəcəyi gözlənilir. Orta-

müddətli perspektivdə artımın struktur islahatları olmadan orta hesabla 2,5 faiz səviyyəsində olacağı proqnozlaşdırılır".

Dünya Bankına görə, Azərbaycanın qeyri-neft-qaz sektorunda artım iki illik sürətli artımdan sonra "COVID-19" pandemiyasından əvvəlki dinamika yaxınlaşıb və onun sürətinin 5,2 faizə qədər azalacağı gözlənilir. Qurum ekspertləri qeyd edirlər ki, qeyri-neft sektorunda artım əsasən yenidənqurma işləri ilə bağlı xidmətlər və tikinti ilə bağlı olacaq. Bu da güclü dövlət sərmayəsinin xidmət və tikinti sektoruna yönəldilməsi ilə bağlıdır. Bank həmçinin kənd təsərrüfatı üzrə artımın real ÜDM-də payının 2023-cü il üzrə 3,2 faiz, 2024 və 2025-ci illər üzrə 3 faiz proqnozlaşdırıldığını açıqlayıb. Qeyd edək ki, ötən il üzrə bu rəqəm 3,4 faiz təşkil edib.

Bank hesabatında Azərbaycanda sənaye artımı bu il 0,5 faiz, 2024-cü ildə 1 faiz, 2025-ci il üzrə 1,2 faiz müəyyən edilib. Xidmət sektorunda isə bank 2023-cü ildə 4,7 faiz, 2024-cü ildə 4,5 faiz, 2025-ci ildə 4,6 faiz artım gözləyir.

Azərbaycan hökuməti qeyri-neft sektorunun artım sürəti ilə bağlı Dünya Bankından daha pessimist yanaşma nümayiş etdirir. İqtisadiyyat nazirinin müşaviri Xəqani Abdullayevin verdi-

yi məlumata görə, optimist ssenari ilə Azərbaycanın qeyri-neft sektoru üzrə iqtisadi artımı 5 faiz civarında proqnozlaşdırılıb: "Qlobal iqtisadi vəziyyət və bununla bağlı imkanlardan, o cümlədən regionun nəqliyyat tranzit imkanlarından, Orta Dəhlizlə bağlı fərsətlərdən daha sürətlə istifadə edilsə, Azərbaycanın iqtisadi artım templəri daha yüksək ola bilər".

Xəqani Abdullayev həmçinin "Standard & Poor's" Beynəlxalq Kredit Reyting Agentliyinin Azərbaycanda bu il üzrə 0% iqtisadi artım proqnozlaşdırmasına da münasibət bildirib. O deyib ki, iqtisadiyyat Nazirliyinin daha optimist yanaşması var. Bu yanaşma da real qiymətləndirmələrə əsaslanır: "Bizim əlimizdə real qiymətləndirmələr var. Sahəvi qurumların hamısı ilə əməkdaşlıq edirik. İllik iqtisadi artım proqnozlarını demək olar ki, aylıq rejimdə dəqiqləşdiririk. Strategiya ilə bağlı da tədbirlər müəyyən edilib. Proqnozların arxasında fəaliyyətlər və məsuliyyət dayanır."

Ümumi iqtisadi artımla bağlı proqnozlara gəlincə, nazir müşaviri deyib ki, bunun üçün neft-qaz hasilatı ilə bağlı müəyyən dəqiqləşmələrə ehtiyac var.

Rəsmi statistikaya əsasən, bu ilin yanvar-may ayları

ərzində Azərbaycanda əmtəəlik neft hasilatı 12,7 milyon ton, əmtəəlik təbii qaz hasilatı isə 15,3 milyard kub metr təşkil edib. Əmtəəlik neft hasilatı əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 8,4 faiz azalıb, əmtəəlik qaz hasilatı isə 2,9 faiz artıb. Göründüyü kimi, Azərbaycan ÜDM-də əsas paya malik olan neft hasilatında ciddi azalma var, ilin sonunadək onun daha da sürətlənəcəyi gözlənilir. Hasilatla yanaşı, dünya bazarında neft qiymətləri də keçənlikki ilə müqayisədə kəskin azalıb. Belə ki, 2022-ci ildə Azərbaycanın dünya bazarına çıxardığı "Azeri Light" markalı neftin bir barelinin orta satış qiyməti 103,58 ABŞ dolları təşkil edib. SOCAR-ın açıqladığı məlumata əsasən, bu ilin birinci rübündə orta qiymət 84,8 dollara bərabər olub. Nəzərə alsaq ki, neft qiymətləri ikinci rüb ərzində çox qısa müddətdə 80 dollardan yuxarı olub, onda ikinci rübə orta qiymətin 80 dollardan aşağı olacağını deyə bilərik. Beynəlxalq analitik mərkəzlərin proqnozlarından aydın olur ki, cari ilin sonunadək global neft qiymətlərində ciddi artım ehtimalı demək olar ki, mövcud deyil. Bu isə azalan hasilat və qiymət şəraitində neft sektorunun Azərbaycanın ümumi iqtisadi artımına mənfi təsirinin daha da artacağı deməkdir. Qaz hasilatındakı 2-3 faizlik artım bu təsiri kompensasiya edə bilməyəcək.

Qeyri-neft sektoruna gəlincə, burada mövcud baza ilə ilin sonunadək 5 faizdən yuxarı artıma nail olunması real görünür. Bu sektorda artımı sürətləndirə biləcək əsas amil quru sərhədlərin açılması və ölkəyə gələn turist sayının kəskin artımı ola bilər. Hələlik hökumətdən bununla bağlı hər hansı rəsmi mövqe ortaya qoyulmayıb.

Orta və uzunmüddətli dövrdə Azərbaycanda neft hasilatında azalmanın iqtisadi artıma mənfi təsirlərini qeyri-neft-qaz sektorundakı sürətli inkişaf neytrallaşdırma bilər. Lakin belə sürətli inkişaf üçün zəruri bünövrə indi deyil, ən azı 2-3 il əvvəldən qoyulmalı idi, lakin qoyulmayıb...

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan 2 il yarımından sonra 44 günlük müharibə zamanı yaşadıkları uğursuzluqlardan, ordunun onu aldatmasından, Azərbaycanın bütün şərtləri diqqət etməsindən danışib. Öncə bir məqamı diqqət edək:

Paşinyan 2020-ci il 10 noyabr Üçtərəfli Bəyanatına canlı efirdə deyil, digər məkanda imza atmışdı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bununla bağlı bir neçə dəfə çıxışında açıqlama da vermişdi ki, onun həmin vaxt hansı bunkerdə olması da bilinməyib... İndi üzərindən 2 il yarımından da çox keçəndən sonra Paşinyan 10 noyabr bəyanatı barədə danışmağa başlayıb. O deyib ki, Qarabağda hərbi əməliyyatların bitməsi və atəşkəs barədə üçtərəfli bəyanat üzrə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin danışmaları 6 noyabr 2020-ci ildə başlayıb. Paşinyan bunu 44 günlük müharibədə baş vermiş hərbi əməliyyatların şəraitinin araşdırılması üzrə parlament komissiyasının iclasında deyib. Buradan belə aydın olur ki, Paşinyan bir növ bütövlükdə erməni xalqının hansı rəzil durumda olmalarını anlatmaq istəyib. O iddia edib ki, öncə bəyanatı bir şərtlə imzalamağa razılaşıbmış ki, orada Ermənistan ərazisindən keçən ekstraterritorial dəhlizlə və Şuşa ilə bağlı müddəalar olmayacaq. Bundan əlavə, Ermənistan Hadrutun müqabilində Ağdam rayonunu geri qaytarmağı təklif edib. Paşinyan Rusiya prezidentinin vasitəçiliyi ilə danışmaları davam etdirdiyini qeyd edib və 8-9 noyabr tarixlərində onlar arasında 20-yə yaxın, müharibə davam etdiyi müddət ərzində isə 60-a yaxın telefon danışığı olduğunu əlavə edib: "Qısa müddət ərzində məlum oldu ki, Azərbaycan tərəfi Ağdamın Hadrutla dəyişdirilməsi planını qəbul etmir, buna görə də tərəflər Ağdam və Şuşa haqqında heç bir maddə yer almayan mətnlə bağlı razılığa gəliblər. Bəyanatın mətnində hərbi əməliyyatların dayandırılması, 7 rayonun qaytarılması, Laçın dəhlizində və Qarabağda rus sülhməramlılarının yerləşdirilməsi yer alıb. Mən əslində noyabrın 8-dən 9-na keçən gecə o sənədi imzaladım. Sonradan məlum oldu ki, Azərbaycan bu sənədi imzalamır və daim yeni tələblər irəli sürür..."

Paşinyanın sözlərinə görə, bunun ardınca noyabr

ın 9-dan 10-na keçən gecə hərbi əməliyyatların intensivliyi artıb, həmçinin Xankəndi səmasında çoxlu sayda pilotsuz uçuş aparatlarının olması barədə xəbərlər yayılıb. Paşinyan əlavə edib ki, mürəkkəb və uzun sürən müzakirələrdən sonra məlum sənədi imza

da uzun illər hökm sürmüş Köçəryan və Sərkisyan hakimiyyətlərinin uğursuz nəticələri kimi təqdim edir. O, 44 günlük müharibədə acı məğlubiyyətə uğramasının günahlarını özündən əvvəlki rejimlərin üstünə atır. O bildirmək istəyir ki, köçəryanlar və sərkisyanlar or

qaviləsinə də imza atacaq. Biz nə deyiriksə, Ermənistan onu etməlidir".

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov hesab edir ki, bütün bunların kökündə erməni baş nazirin Rusiyadan qopmaq niyyəti dayanır: "Pa-

dan üzr istəyən ilk Ermənistan rəsmisi olacaq. Həzrət ifadələri isə 44 günlük müharibəyə dair araşdırma aparılması üçün Ermənistanda yaradılan İstintaq Komitəsinin müvafiq suallarına cavablardır. Bu ifadələr həm də manipulyativdir. Paşinyan özünü təmizə

Burada vurğulanmalı olan digər bir məsələ İstintaq Komitəsinin Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi ərazilər haqqında "işğal edilmiş ərazilər" ifadəsini işlətməsidir. Bu da Azərbaycan tərəfində haqlı narazılığa səbəb olur. Bilirlik ki, Ermənistan tarixən "miat-

Paşinyan niyə müharibənin gedişi haqda indi danışır? - hiyləgər gediş, yoxsa acı etiraf?

Azər Badamov: "Azərbaycanın atəşkəslə razılaşmadığını deməsi düzdür"

Azər Hüseynov: "Paşinyan ona görə indi danışır ki..."

Şəhla Cəlilzadə: "Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq və münasibətlərdə yeni səhifə açmaq istəyirsə..."

layıb. Onun sözlərinə görə, oktyabrın 19-da Rusiya prezidenti ona Azərbaycan tərəfinin yeni tələbini - 90%-i azərbaycanlı olan şəhərə əhalinin geri qaytarmasına zəmanət verilməsi barədə məlumat verib: "Rusiya tərəfi üçün bu təklif başadüşüləndir, çünki illər əvvəl danışmalar masası üzərində olan nizamın rus variantında qaçqın və köçkünlər məsələsi nəzərdən keçirilmişdi".

Beləliklə, Paşinyan hesab edib ki, bundan belə nəticə çıxır ki, Şuşa məsələsi həmişə danışmalar masasında müzakirə olunub. Ancaq ortadakı həqiqət budur ki, Azərbaycan rəhbərliyi Şuşa ilə bağlı bütün danışmaları, şərt cəhdlərini ignor edib və məhz hərbi yolla, ordumuzun gücü ilə Şuşa qeyd-şərtsiz azad edilib. Maraqlıdır, Paşinyan niyə indi danışır və bununla hansı mesajları verir? Bu onun hiyləgər bir gedişidir, yoxsa sadəcə erməni xalqına hansı rəzil və haqsız durumda olduqlarını anlatmağa çalışır?

Deputat Azər Badamov erməni baş nazirin buradakı niyyətlərinə toxundu: "Paşinyan etiraflarla müharibədə məğlub olmasını əslində Ermənistan-

duya ayrılan vəsaitləri oğurlayıb. Bununla da ictimaiyyətin ona qarşı olan aqressiyasını neytrallaşdırmağa çalışır. Paşinyan etiraflarında Azərbaycanın atəşkəslə razılaşmadığını deməsi düzdür. Çünki Ali Baş Komandan İlham Əliyev xalqa müraciətlərdə Şuşasız işimiz yarımçıq qalacaq deyirdi. Ona görə də Şuşa azad olunandan sonra üçtərəfli bəyanata imza atılıb. Üçtərəfli bəyanatın 9 noyabr səhəri imzalandığını deməsinə həqiqət görmürəm. Ona görə ki, Paşinyanın o bəyanatı harada imzaladığını o vaxt prezident İlham Əliyev qeyd etmişdi. İmzalanmış üçtərəfli bəyanat Ermənistanın kapitulyasiya sənədi. Bu bəyanat Azərbaycanın diktəsi ilə hazırlanıb və Paşinyan buna imza atmağa məcbur olub. Burada sual olunur ki, Paşinyan bu məsələləri niyə indi gündəmə gətirir. Paşinyan indi onun mövqelərinin 44 günlük müharibə dövründə olduğundan möhkəmləndiyini düşünür. İndi bu etirafları etməklə öz hakimiyyətini möhkəmlətməyə çalışır. Amma Paşinyan bilməlidir ki, o, Azərbaycanın təqdim etdiyi şərtlərlə yaxın zamanlarda tezliklə sülh mü-

şinyan ona görə indi danışır ki, manevr imkanları artıb. Müharibə vaxtı Rusiyadan çox asılı idi. İndi xarici işlər nazirini ora-bura göndərir. Türkiyə ilə yaxınlaşmaq istəyir. Rusların da başı Ukraynaya qarışıb. Paşinyan deyir ki, bizi Rusiya ilə bağlı olan korrupsiyalı ordu udurdu. Ermənilərin ən döyüş qabiliyyətli hissəsi qondarma Qarabağ qüvvələri idi. Onlar da ordumuzun qoşunları tərəfindən məhv edildi. Qaldı Ermənistanın rəsmi korrupsiyalı ordu Rusiya mirası ordusu, o da durumunu göstərdi. Paşinyan həm də deyir ki, ay xalq mən sizi bu gündə ordunun müqabilində çox qırdırmaq istəmədim. Rusiyadan danışır. Ermənilərə mesaj verir ki, bizim evimizi Rusiyaya arxayınlyıq yıxdı. Azərbaycan isə savaşa sistemli hazır idi. Ona görə hücum diplomatiyasında idi. Bir sözlə, Nikol Rusiyadan qırılmaq istəyir. Amma alınmır. Bir də bu onu göstərir ki, ermənilər başından böyük qidalanmaq istəyib, amma alınmayıb".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə isə qeyd etdi ki, Nikol Paşinyan çox mübahisəli siyasi fiqurdur: "O, həm "Qarabağ Ermənistanıdır", həm də "Qarabağ Azərbaycandır" deyən şəxsdir. Siyasi mübahisələrin və çekişmələrin içində Ermənistanı gətirdiyi nöqtədə öz mövqeyini itirmək üçün, daha bir sıra maraqlı açıqlamaları ilə də tarixə düşə bilər. O, bəlkə də gələcəkdə Xocalı soyqırımına görə Azərbaycan-

çıxarmaq üçün daha çox Ermənistan revanşistlərini, keçmiş hakimiyyətləri günahlandırır, Azərbaycanın şərtləri ilə bəyanata imza atmasaydı, bütövlükdə Qarabağda ermənilərin mövcudluğunu sual altına qoymaqla erməni cəmiyyəti qarşısında günahının, eyni zamanda məsuliyyətinin ölçüsünü azaltmağa cəhd edir. Erməni cəmiyyətinə Azərbaycanın 30 ildir çatdırmaq istədiyi fikirləri bu gün Paşinyan erməni dilində onlara çatdırır. Sanki, erməni cəmiyyətini "təbiiyələndirir". Bunu qəbul etmək üçün isə təbii olaraq, zaman lazımdır. Bu transformasiya prosesi uğurlu olarsa, Ermənistanla Azərbaycan sülh masası ətrafında özünü taparaq, Cənubi Qafqazda yeni geosiyasi realıq yaratmağa nail olacaqlar.

sum"u, yeni Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsini dəstəkləyib. Bu, onların bir sıra qanunvericilik aktlarına da sirayət edib. Ermənistan Ali Şurası (Parlament) tərəfindən 8 iyul 1992-ci ildə qəbul edilən qanun faktiki olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü rədd edir, tanırmır. Bu qanunun 2-ci maddəsi "DQR haqqında" adlanır və burada qeyd olunur: "Dağlıq Qarabağın Azərbaycan tərkibində saxlanacağı barədə istənilən bir sənədin imzalanması Ermənistan Respublikası üçün qəbul edilməzdir". Odur ki, Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq və münasibətlərdə yeni səhifə açmaq istəyirsə, Ermənistan müvafiq qanunun qüvvədən düşdüyünü açıq şəkildə qeyd etməlidir".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistanda müxalifət lideri xalqı Paşinyanı devirməyə çağırıb

Ermənistanda "Mənim şərəfim var" fraksiyasının rəhbəri Hayk Mamicanyan xalqı baş nazir Nikol Paşinyanı devirməyə çağırıb.

"Report" xəbər verir ki, o, müxalifətin "küçə döyüşləri" nə hazırladığını bildirib.

Ancaq H.Mamicanyan təfərrüatları açıqlamayıb, sadəcə, vaxtın daraldığını vurğulayıb.

Müxalifət lideri xalqın birləşərək Paşinyanı devirə biləcəyinə əminliyini ifadə edib.

Rusiya Ukraynaya hücum edəndən az sonra RF prezidenti Putinin nüvə silahından istifadə əmri də verə biləcəyinə dair iddialar ortaya çıxdı. Düzdür, Kreml rəsmiləri ilk vaxtlar bunu təkzib etsələr də, sonradan Medvedyev və digərləri nüvə silahından istifadənin qaçılmaz ola biləcəyinə dair mesajlar ötürməyə başladılar.

Artıq bu təhdid demək olar hər gün səslənir və bildirilir ki, Rusiya Ukraynaya nüvə silahı atarsa, Ukrayna və onun müdafiəçiləri də Moskvaya nüvə bombası ata bilər. Bu isə region üçün fəlakət deməkdir...

Deyəsən, gözlənilən bu faciə qaçılmazdır. ABŞ lideri Co Bayden Rusiyanın taktiki nüvə silahından istifadə edə biləcəyini bildirib.

Musavat.com xarici agentliklərə istinadən xəbər verir ki, bu barədə o, Kaliforniyada bir qrup partiya donoru qarşısında çıxış edərkən bildirib.

"Bir neçə il əvvəl burada Kolorado çayının qurumasından narahat olduğumu deyəndə hamı mənə dəli kimi baxdı. Mən Putinin taktiki nüvə silahından istifadə etməsindən narahat olduğumu deyəndə mənə yenə eyni cür reaksiya göstərdilər. Halbuki bu olduqca realdır", - deyə Bayden danışdı.

Bundan əvvəl ABŞ Prezidenti Rusiyanın taktiki nüvə silahlarının Belarus ərazisində yerləşdirilməsini "tamamilə məsuliyyətsizlik" adlandırmışdı.

Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedyev bu açıqlamaya reaksiya verərək nüvə silahının Co Bayden kimi birisinin əlində olmasını fəlakət adlandırır.

Beləcə, dünya və MDB məkanını böyük bir fəlakət təhdidi altındadır. Nüvə silahından istifadə üçün sanki bir fitvalama prosesi gədir. Bunun qarşısını almaq üçün dünya hərəkətə keçməlidirmi? Yoxsa artıq oxaydan çıxıb?

"Xəzər" Müdafiə Tədqiqatları Mərkəzinin rəhbəri, hərbi ekspert Ramil Məmmədli "Yeni Müsavat"a deyib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin hələ müharibənin ilk günlərində nüvə qüvvələrini "xüsusi hazırlıq" vəziyyətinə gətirməyi əmr etmişdi: "Bu, Rusiyanın Strateji Raket Qüvvələrinin işə düşməsi üçün ən yüksək hazırlıq səviyyəsi hesab olunur. İlk dəfə nüvə silahından

Bayden də Putinin nüvə silahına əl ata biləcəyini deyirsə... - təhlükə qapıda

Ekspert: "Nüvə silahına malik olan ölkələrin istəkləri və tələbləri dünyanı təhlükəyə atır"

Amerika istifadə edib. Bundan sonra dünyada nüvə silahına sahib ölkələrin sayı artmağa başlayıb. Keçən əsrin ortalarında nüvə silahı ABŞ, Sovet İttifaqında var idisə, sonra digər ölkələr də nüvə silahına sahib olmağa çalışdılar. Dünya çox gərgin bir dövrə qədəm qoyub. Ölkələr bir-biri ilə konflikt vəziyyətinə gəlib çıxdıqda bir-birini nüvə silahı ilə təhdid edirlər. İndiki gərginlik Karib böhranı kimi tanınan Kubaya nüvə başlıqlı silahların yerləşdirilməsindən də güclüdür. Faktiki olaraq dünya bu gün 2 qütbə bölünərək, döyüş aparır. Amma hələ ki nüvə silahından istifadə halları qeydə alınmır. Ötən ilin oktyabrında Rusiya Ukrayna sərhədində, Rusiya ordusunun qərb dairəsi ərazisində nüvə başlıqlı raketləri daşıyan dəmiroyu qoşunlarının təlimlərini keçməyə başladı. Bu gün Ukraynada baş verənlər deməyə əsas verir ki, artıq nüvə silahı dünya üçün ciddi təhlükəyə çevrilib. Yeni nüvə silahına malik olan ölkələrin istəkləri və tələbləri dünyanı təhlükəyə atır. Nüvə Silahlarının Yayılmasının qarşısının alınması haqqında beynəlxalq müqavilənin məqsədi nüvə silahının və silah texnologiyasının yayılmasının qarşısını almaq, nüvə enerjisindən dinc məqsədlərlə istifadədə əmək-

daşlığı təşviq etmək və nüvə tərk-silahı məqsədinə nail olmaqdır. Müqavilə ilk dəfə 1968-ci ildə imzaya atılmış və 1970-ci ildə qüvvəyə minmişdir. Müqavilənin müddəti 11 may 1995-ci ildə qeyri-müəyyən müddətə uzadılıb. Hətta Sovet İttifaqı ilə Amerika arasında bir anlaşma olmuşdu. Anlaşmaya görə, Rusiya bütün nüvə silahlarını utilizasiya etməli idi. Buna görə, ABŞ Rusiyaya vəsait də ayracaqdı. Amma anlaşmaya görə, hər iki ölkə bu silahları məhv etməli idi. Həmin dövrdə Rusiya bəzi silahlarını məhv etdi. Amma Amerika, əksinə, silahlarının sayını artırırdı. Bu gün Rusiya və Amerikanın sahib olduğu nüvə başlıqlı silahlar dünyanı bir neçə dəfə dağıtmağa imkan verir".

Xatırladaq ki, nüvə silahlarının partlaması zamanı böyük miqdarda enerjinin ayrılması nəticəsində yaranan dağıdıcı təsir elektromagnit spektri ətrafında yayılır. Partlayışın sualtı, yerüstü, hava və ya qeyri-atmosfer bölgələrində baş verməsi dağıdıcı gücü və hasil edilən radiasiyanın miqdarını müəyyən edən digər amildir. Enerji sıxlığı daha yüksək olan bölgələrdə (məsələn, su) baş verən partlayışlarda udulduğu üçün təsir sahəsi azalır, partlayışın intensivliyində böyük artım baş verir. Adi

partlayıcılarla müqayisədə nüvə silahının insanlara əsas təsiri eyni fiziki zərər mexanizmləridir. Nüvə partlayışından çıxan enerji bir neçə fərqli formada radiasiya buraxır. 1945-ci ildə ilk nüvə silahını hazırlayan alimlərin kifayət qədər böyük nüvə partlayışı ilə Yer atmosferini alovlandırma biləcəyinə dair bəzi fərziyyələr var idi. İlk dəfə Amerika Birləşmiş Ştatları 1945-ci ilin iyulunda nüvə sınaq partlayışını həyata keçirdi və elə həmin ilin avqustunda da Yaponiyanın Hiroşima, Naqasaki şəhərlərinə iki atom bombası atdı. Hiroşimada partlayış zamanı və onun törətdiyi fəsadlar nəticəsində 140000 insanın öldüyü təxmin edilir, Naqasaki üçün oxşar qiymətləndirmə 74000 nəfərdir. Bu rəqəmləri 1946-cı ilin fevralında ABŞ ordusunun Yaponiyadakı qərarı açıqlayıb, amma ondan sonrakı dövrdə şüa xəstəliyindən və partlayışlar zamanı şüalanmanın digər təsirlərindən ölənlərin sayı nəzərə alınmayıb. Həmin hadisədən sonra ABŞ-ın nüvə silahı üzərində inhisar yaradaçağı gözlənilsə də, atom bombasının yaradılmasının sirləri, texnologiyası yayılmağa başladı. Bu da ABŞ və SSRİ arasındakı nüvə silahlanma yarışının başlanğıc nöqtəsi oldu. İndi 5 dö-

lət - Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya və ABŞ rəsmi şəkildə nüvə silahına malikdir. Nüvə Silahlarının Yayılmaması haqqında (NPT) müqavilə bu dövlətlərin nüvə arsenallarını tanıyır, lakin NPT-nin VI məd-dəsinə əsasən onlar bu cür silahları əbədi olaraq saxlamamalıdır. Əksər hökumətlər öz nüvə arsenalı ilə bağlı məlumatları məxfi saxladığından hansı ölkənin nə qədər nüvə resursuna malik olması, sadəcə, təxminlərə əsaslanır. Çinin ümumilikdə 350 döyüş başlığına sahib olduğu bildirilir. ABŞ Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə, Çinin 2027-ci ildə 700, 2030-cu ilə qədər 1000-ə qədər nüvə başlığına sahib olacağı və başlığına sahib olacağı gözlənilir. Rusiyanın 527 qitələrarası ballistik raketə, sualtı qayıqlardan buraxılan ballistik raketlər və strateji bombardmançı təyyarələrdə yerləşdirilən 1458 strateji döyüş başlığına sahib olduğu deyilir. Amerika Elm Adamları Federasiyasının (FAS) təxminlərinə görə isə Rusiyanın hərbi anbarında 2021-ci ilin yanvarına qədər təxminən 4497 nüvə başlığı olub, eyni zamanda sıradan çıxarılmalı olan 1760 əlavə döyüş başlığı var. Fransa-nın ümumilikdə 290, Böyük Britaniyanın 225 strateji döyüş başlığına sahib olduğu bildirilir. Bundan əlavə, Böyük Britaniya nüvə mühərriklili ballistik raket sualtı qayıqlardan buraxılan ballistik raketləri, sualtı qayıqlardan buraxılan ballistik raketləri və strateji bombardmançı təyyarələrdə yerləşdirilən 1389 strateji nüvə başlığı, altı NATO bazasında yerləşdirilən 100 B-61 nüvə cazibə bombası olduğu deyilir. ABŞ-ın 230 B-61 ehtiyatının olduğu da təxmin edilir. ABŞ Dövlət Departamenti 2020-ci ilin sentyabrına kimi ABŞ-ın

"aktiv" və "qeyri-aktiv" döyüş başlıqlarının ümumi sayının 3750 olduğunu bildi-rib. Ancaq siyahıya istis- mardan çıxmış döyüş baş- lıqları və sökülməsi gözləni- lən silahlar daxil deyil. FAS təxmin edir ki, 2021-ci ildə Birləşmiş Ştatların ümumi- likdə 5550 döyüş başlığı ol- maqla, sökülməyi gözləyən 1750 döyüş başlığı var.

1991-ci ildə Sovet İttifa- qı dağıldıqda Belarus, Qa- zaxıstan və Ukrayna onun nüvə silahlarını miras alsal- lar da, bir neçə il sonra "mi- rası" Rusiyaya qaytardılar və nüvə silahı olmayan dö- vlətlər kimi NPT-yə qoşuldu- lar. Cənubi Afrika Respubli- kası gizli şəkildə bu sahəni inkişaf etdirsə də, sonradan kiçik sayda nüvə başlıqları- nı ləğv etdi, 1991-ci ildə NPT-yə qoşuldu. İraq 1991-ci il Fars Körfəzi mü- haribəsindən əvvəl aktiv nüvə silahı proqramına ma- lik idi, amma BMT müfəttiş- lərinin nəzarəti altında onu ləğv etmək məcburiyyətində qaldı. 2003-cü ilin mar- tında ABŞ-ın İraqa müdaxi- ləsi və ölkə lideri Səddam Hüseynin ələ keçirilməsindən sonra Bağdad nüvə si- lahı axtarışına son qoydu. Şimali Koreya 2003-cü ilin yanvarında müqavilədən çıxdığını elan edib və o vaxtdan bəri qabaqcıl nüvə silahlarını sınaqdan keçirir. İran və Suriyanın müqavilə- nin şərtlərini pozaraq gizli şəkildə nüvə silahı əldə et- məyə çalışdığı ehtimal olu- nur. Liviyanın da belə bir niyyəti olsa da, 2003-cü ilin dekabrında həmin cəhdlə- rindən könüllü imtina edib. Argentina, Braziliya, Cənu- bi Koreya və Tayvan da nü- və silahı proqramlarını da- yandıran ölkələr siyahısın- dadır. Hindistan, İsrail və Pakistan NPT müqaviləsini imzalamayan dövlətlərdir və onlar nüvə arsenallarına sahibdirlər.

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda həkimlərin kommersiya məqsədli dərmanları reseptə yazması qadağan olunacaq. Bu barədə səhiyyə nazirinin müavini Rəsim İsmayilov Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iyunun 20-də keçirilən iclasında məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, bu gün mövcud qanunvericiliyə əsasən, antibiotik reseptlə verilsə də, bu tələbə riayət edilmir: "Hesab edirəm ki, elektron reseptlə bir çox nöqsanlar aradan qalxacaq. Qeydiyyatsız heç bir dərman vasitəsinə resept yazılmayacaq. Hətta həkim istəsə belə kommersiya məqsədli dərmanları reseptə yazıb bilməyəcək".

Səhiyyə nazirinin müavini həmçinin Azərbaycanda dərmanların qiymətinin baha olduğunu deyib:

"Azərbaycanda dərman vasitələrinin qiyməti müəyyən ölkələrlə müqayisədə bahadır. Həmin ölkələrin sayı elə də çox deyil. Adətən qiymət fərqləri qardaş Türkiyə ilə müqayisə edilir. Qeyd edirəm ki, orada dərmanların 70-80 %-i daxili istehsalıdır. Orada qiymətlərin tənzimlənməsi üçün fərqli yanaşma var. Tarif Şurası, Səhiyyə və İqtisadiyyat nazirlikləri arasında qiymət siyasətinin müəyyənəşdirilməsi istiqamətində ciddi müzakirələr gedir. Təkliflərimiz var. Bu da mövcud mexanizmlərdən tamamilə fərqlənir. Təklif etdiyimiz qiymətlərin müəyyənəşdirilməsi mexanizminin qəbul olunmasına çalışacağıq. Eyni zamanda istinad ölkələrinin siyahısına yenidən baxılması nəzərdə tutulur və təbii ki, real bazar qiymətləri əks olunacaq".

R.İsmayilov qeyd edib ki, dərman vasitələri üçün içlik vərəqələrinin Azərbaycan dilində olması tələbi idxalçılar üçün kifayət qədər ciddi problem yaradırdı:

Əhalinin canı firma dərmanlarından qurtaracaq mı - reseptsiz "qara bazar" təhlükəsi

Adil Qeybullayev: "Bu məsələdə qanuni vasitələr tapmaq lazımdır, bunlar həm də beynəlxalq standartlara uyğun olmalıdır ki, dərman bazarı da öz qaydasına düşsün"

"Xarici dərman şirkətləri Azərbaycan dilində içlik vərəqələri hazırlamaqda maraqlı deyildilər. "Dərman vasitələri haqqında" Qanuna təklif edilən dəyişiklikdə dil məhdudiyyətinin aradan qaldırılması təklif olunur. Türk, rus və digər dillərdə də içlik vərəqələrinin qəbul edilməsi təklif edilir".

Nəzərə çatdıraq ki, Azərbaycanda əhalinin ciddi narazılıqla yaşadığı, narazı olduğu sahələrdən biri də məhz dərmanlar və tibbi xidmətlərlə bağlıdır. Xüsusilə vətəndaşlar

onlara lazımsız firma dərmanlarının yazılmasından gileylənir. Digər məsələ isə dərmanların bahalıqı və keyfiyyətsizliyi.

Yeni qaydalar bəzi həkim və klinikaların dərman monopolistləri ilə işbirliyini sonlandıra biləcəkmiz? Reseptlərə firma dərmanları yazılması qadağan ediləndən sonra bəzi həkimlər qeyri-rəsmi şəkildə dərmanlar da tövsiyə edərsə, apteklərdən kənarda "qara bazar" yaranması təhlükəsi də ortaya çıxmayacaqdı ki?

Mövzu ilə bağlı tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev "Yeni Müsavat"a danışdı. Professor dərman bazarında hələlik xeyli problemlər olduğunu diqqətə çatdırıb: "Dərmanların keyfiyyət parametrlərindən tutmuş, onların istehlakı, utilizasiyası ilə bağlı xeyli problemlər yaşanmaqdadır. Bu yeni qanun, əlbəttə, bu problemlərin tənzimlənməsinə yönəlib.

Məsələ bundan ibarətdir ki, Azərbaycanda dərman idxalı məsələsində hələ indiyənə qədər

dər müəyyən problemlər qalmaqdadır. Bu, xüsusilə dərman maddələrinin keyfiyyət parametrlərinə aiddir. Yəni birinci əsas məsələ bu problemdir ki, qaydaya salmalıyıq. Doğrudur, firma dərmanı gətirən şirkətlərə lisenziyaların verilməsi qanunla məhdudlaşdırılıb və bu yaxşı əlamətdir və hər müəyyən dövrdən sonra lisenziyaların yenilənməsi onu göstərir ki, arxayın oturmaq lazım deyil, dərmanların keyfiyyətinə də diqqət etmək vacib iş olacaqdır.

O ki qaldı dərman preparatı olmayan, Dünya Səhiyyə Təşkilatının reyestrinə daxil olmayan, xüsusilə də bioloji aktiv maddələrin, qeyri-dərman vasitələrinin reseptlərə yazılması məsələsinə, əlbəttə, qadağan olunub. Hesab edirəm ki, bununla bağlı ayrıca bir qanun olmalıdır, bildirilməlidir ki, bioloji aktiv əlavələr necə istifadə oluna bilər. Azərbaycan ərazisində bunların özünün də bir reyestrinə olmalıdır ki, insanlar bəsin ölkə daxilində bu maddələrin istifadəsinə icazə var".

Professor qeyd edib ki, daha bir məsələ dərman maddələrinin reseptlə yazılması zamanı protokollara əməl olunması ilə bağlıdır: "Bəzən hiss olunur ki, bəzi dərman maddələrinin yazılmasın-

da müəyyən məqsədlər var. Məsələn, xəstəyə ambulator şəraitdə bir neçə antibiotik yazılır ki, bu da yolverilməzdir. Yəni bunların hamısı nəzarətə götürüləcək. Bu məsələ mərkəzi qeydiyyata düşsə, problem yavaş-yavaş öz həllini tapacaq.

O ki qaldı dərman firmalarının fəaliyyətinə, ayrı-ayrı həkimlər və yaxud şirkətlərlə, apteklərlə əlaqəsinə, hesab edirəm ki, bu məsələnin tənzimlənməsi prosesi beynəlxalq qaydalara riayət olunaraq həll edilməlidir ki, mümkün qədər bu işlər öz həllini tapsın. Birinci növbədə reseptlərin yazılması mərkəzləşdirilməlidir ki, qeydiyyata düşsün. Xəstəyə yazılan müalicə vasitələri qeydiyyata düşərsə, artıq bu problem həll olunmuş olacaqdır, çünki bu, ictimai, müvafiq strukturların nəzarətində olacaqdır və artıq buna meyillər də azalacaqdır.

Bir daha qeyd edirəm ki, daha çox qanuni vasitələr tapmaq lazımdır. Bu vasitələr həm də beynəlxalq standartlara uyğun olmalıdır ki, dərman bazarı da öz qaydasına düşsün.

Digər tərəfdən də daxili istehsalı yaddan çıxartmamalıyıq".

□ Xəlilə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Əmək müqaviləsi ilə çalışanların sayı niyə azdır - nazirin gileyinə reaksiya

Sahib Məmmədov: "O şəxslərlə əmək müqaviləsi bağlamaq mümkün olmur, ona görə ki... "

"Son illərdə əmək müqavilələrinin sayı 30 faiz artırılsa da, hələ də məşğul əhali arasında əmək müqaviləsi ilə çalışanların sayı azdır". Bunu əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahib Məmmədov "İnsan Resursları Zirvəsi 2023" tədbirinin açılış mərasimində deyib.

Nazir bildirib ki, qarşıdakı illərdə bu məsələyə xüsusi diqqət yetiriləcək: "Qeyri-formal əməyin aradan qaldırılması və əməkhaqlarının leqallaşdırılması istiqamətində işlər aparılacaq".

Qeyd edək ki, əmək müqaviləsi - işəgötürənlə işçi arasında fərdi qaydada bağlanan əmək münasibətlərinin əsas şərtlərini, tərəflərin hüquq və vəzifələrini əks etdirən yazılı müqavilədir.

Bəzi hallarda işəgötürənlər tərəfindən işçilərlə əmək müqaviləsi əvəzinə xidməti müqavilə bağlanılır. Lakin xidməti müqavilə hər hansı xidmətin göstərilməsi məqsədilə sifarişçi və icraçı arasında bağlanan mülki-hüquqi müqavilədir və mülki qanunvericiliklə tənzimlənir. Məsələn, tapşırıq müqaviləsi, podrat müqaviləsi və s. Əmək müqaviləsi əvəzinə

mülki-hüquqi müqavilələr bağlamaqla şəxslər Əmək Məcəlləsi ilə təsbit edilmiş bir sıra hüquq və imtiyazları itirmiş olurlar.

Əmək müqaviləsinin bağlanmaması işçi üçün mənfi nəticələrə səbəb olur: Əmək kitabçası açılmır və iş stajı hesablanmır, gələcəkdə pensiya təminatına mənfi təsir edir, məzuniyyətlə bağlı bir sıra məhdiyyətlə qarşılaşırlar, əmək xəsarəti aldıqda və ya peşə xəstəliyinə tutulduqda müavinət ala bilmirlər və s.

Əmək münasibətlərinin olmasını təsdiq edən müqavilənin bağlanması zamanı işçilər bu müqavilənin Əmək Məcəlləsinin şərtlərinə uyğun əmək müqaviləsi şəklində tərtib edilməsinə də diqqət yetirməlidir. Bir çox hallarda işəgötürənlər əsasən Mülki Məcəllə ilə tənzimlənən və mülki hüquqi

müqavilə olan podrat və ya xidmət müqaviləsi bağlamaqla işçiləri Əmək Məcəlləsində onlara verilən hüquq və güzəştlərdən məhrum edirlər. Belə podrat və ya xidmət müqaviləsi bağlamaqla işçilər Əmək Məcəlləsi ilə onlara verilən hüquq və ya imtiyazları itirmiş olurlar.

Onu da xatırladaq ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 192.7-ci maddəsində işəgötürən tərəfindən əmək qanunvericiliyində müəyyən edilmiş müddətdə işçiyə əmək kitabçasının açılmamasına görə

məsuliyyət nəzərdə tutulub. Belə ki, bu halda vəzifəli şəxslər 500 manatdan 1000 manatadək məbləğdə cərimə edilir.

Həmçinin Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada əmək müqaviləsi (kontrakt) hüquqi qüvvədə minmədən işəgötürən tərəfindən fiziki şəxsləri hər hansı işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsinə görə məsuliyyət nəzərdə tutulub. (192.1-ci maddə). Bu halla bağlı fiziki şəxslər 1000 manat-

dan 2000 manatadək məbləğdə, vəzifəli şəxslər 3000 manatdan 5000 manatadək məbləğdə, hüquqi şəxslər 20,000 manatdan- 25,000 manatadək məbləğdə cərimə edilir.

Bəs niyə hələ də məşğul əhali arasında əmək müqaviləsi ilə çalışanların sayı azdır?

Mövzu ilə bağlı Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri Sahib Məmmədov "Yeni Müsavat"a danışdı: "Nazir doğru deyir, rəsmi statistikanı əsas götürsək, yalnız işləyənlərin 3/1-i müvafiq işlə çalışanlardır. Yəni, əmək müqavilələri var və bu barədə elektron informasiya sisteminə yerləşdirilib və yaxud yerləşdirilməyib, hansı ki, bu da qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallara görədir. Bütün bunlar da işləyənlərin bütövlükdə 3/1-ni təşkil edir. Ona görə də nazir fikrində haqlıdır.

Niyə görə bəs yerdə qalan məşğul əhalinin əmək müqaviləsi yoxdur? Bunun birinci səbəbi qanunvericiliklə, məşğulluq haqqında qanunla bağlıdır. Məsələn, pay torpağı, kənd təsərrüfatı təyinatı torpağı olan istənilən ailədə əmək qabiliyyəti yaşında olan əmək qabiliyyəti insanlar avtomatik məşğul sayılır. Təxminən 900 min pay torpağı götürsək və bunların hərəsində iki nəfəri hesablasaq, 1 milyon 800 min nəfər edir. Yəni faktiki olaraq onlar qanunvericiliyə görə məşğuldur, amma nə dərəcədə məş-

ğuldur, dəqiq bilinmir. Araşdırılıb öyrənilsə görünər ki, bəziləri məşğuldur, bəziləri qismən məşğuldur, bəziləri isə ümumiyyətlə torpaqlarını satıb, amma bunu rəsmiləşdirməyib və sairə.

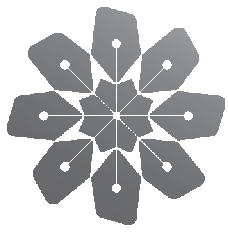
Və yaxud ailə-kəndli təsərrüfatlarını götürək, məlum olduğu kimi, ailə-kəndli təsərrüfatlarında əmək müqaviləsi bağlanmır. Ümumiyyətlə, aqrar sektorda əmək müqavilələrinin sayı kifayət qədər azdır.

Daha sonra, məsələn, Bakıda qeyri-formal əmək kollektivləri var, hansı ki, onlar ev tikir, təmir edirlər. Onlarda əmək müqaviləsi yoxdur, amma əslində faktiki olaraq məşğuldurlar.

Həmçinin özünəməşğul insanlar var. Məsələn, sənətkarlardır, elan verir ki, kombi, soyuducu, televizor təmir edir, antena quraşdırır və yaxud müəyyən yerlərdə öz əməyini qeyri-rəsmi surətdə satır. Onlarla əmək müqaviləsi bağlamaq mümkün deyil, yoxdur. Onlar "kölgə" iqtisadiyyatının nümayəndələridir.

Və nəhayət, elə iş yerləri var ki, orada işçilərlə əmək müqaviləsi bağlanılır. Doğrudur, son illərdə bu sahədə həm İqtisadiyyat Nazirliyinin Vergi Xidməti, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi müəyyən işlər, tədbirlər görüblər və 30 faiz artım məhz bunun sayəsindədir".

□ Xəlilə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Məktəblilər üçün yay düşərgələri valideynləri ən çox maraqlandıran mövzulardandır. Həm istirahət, həm də səmərəli vaxt keçirmə istəyi yay düşərgələrini valideyn-uşaqlar üçün maraqlı edir. İndi sosial şəbəkədə bu sayaq onlarla elan var. Təbii ki, qiyməti yazmadan, dəbdəbəli elanlar verilir, füsunkar təbiətli məkanlardan fotolar paylaşılır. Bəs yay düşərgələrinin şərtləri necədir? Ödəniş, təklif edilən imkanlar və təhlükəsizlik hansı səviyyədədir?

“Yeni Müsavat” bu mövzuda kiçik bir arayış hazırlayıb. Hazırda yay düşərgələri daha çox özəl şirkətlər tərəfindən həyata keçirilir. Qiymətlər isə 14 gün üçün minimum 700-800 manatdan başlayır. Düşərgələrə daha çox aşağı sinif şagirdləri müraciət etdiyindən təhlükəsizlik məsələləri də xüsusi önəm kəsb edir. Yay düşərgələri təşkil olunarkən əsas üstünlük şagirdlərin dil bilgilərinin inkişaf etdirilməsinə, idman və istirahətlə yanaşı, biliklərinin artırılmasına verilir.

Yay istirahətini bölgələrdəki düşərgələrdə keçirənlərlə yanaşı xaricə üz tutanlar da az deyil. Amma burada da qiymətlər fərqlidir.

AMEA əməkdaşlarının uşaqlarının yay tətilinin səmərəli keçirilməsi üçün düşərgə təşkil ediləcək. “Mərdəkan” istirahət düşərgəsi AMEA əməkdaşlarının uşaqlarının yay tətilinin səmərəli keçirilməsi üçün yeni mövsümə start verir. Düşərgədə 7-14 yaş arası məktəbli uşaqların istirahəti nəzərdə tutulur.

İstirahət müddəti hər biri 14 gün olmaqla, 5 növbədə təşkil edilir: I növbə: 20 iyun - 04 iyul; II növbə: 7 iyul - 21 iyul; III növbə: 24 iyul - 8 avqust; IV növbə: 10 avqust - 24 avqust; V növbə: 27 avqust - 10 sentyabr. Tələb olunan sənədlər: doğum haqqında şəhadətnamə və ya şəxsiyyət vəsiqəsi, sağlamlıq haqqında arayış.

Düşərgədə komfortlu kotteclərdə gündə 4 dəfə qidalanma, ingilis dili və rəqs məşğələləri, məntiqi-əyləncəli oyunlar, yarışmalar, diskoteka, ekskursiyalar, gündəlik idman nəzərdə tutulur. Kompleksin ərazisində hovuz, tennis, qum üzərində futbol və voleybol meydançaları var. Bundan əlavə, 24 saat həkim və kamera nəzarəti mövcuddur.

Təhsil eksperti Elşən Qafarov mətbuata açıqlamasında deyir ki, tətil dövründə şagirdləri rayonlara göndərmək lazımdır ki, açıq havada, təbiətdə vaxt keçirsinlər. Bu dövrdə onlara dərslər materiallarının verilməsi isə yolverilməzdir. Çünki bu növbəti təd-

Uşaq və gənclər

Əlçatmaz yay düşərgələri - qiymətlər 700 manatdan başlayır...

Ekspertlər müvafiq qurumların hamı üçün əlçatan olan yay düşərgələri formalaşdırmasını zəruri sayır

ris ilində uşağın yorulmasına səbəb ola bilər. Ekspert deyir ki, bir vaxtlar şagirdlər üçün düşərgə funksiyasını daşıyan məkanlarda uzun illər keçmiş məcburi köçkünlər yaşayıblar. Buna görə də həmin düşərgələr yararsız hala düşüb. Elşən Qafarovun fikrincə, bütün mövcud problemlərə baxmayaraq, yay düşərgələrinin təşkil olunması çox vacibdir. Onun fikrincə, düşərgələrin fəaliyyətinin bərpası ilə yanaşı, məktəbdən kənar təhsil müəssisələri də yayda fəaliyyət göstərsələr, şəxsi vəsait hesabına istirahətə gedə bilməyən şagirdlərin tətili də effektiv və səmərəli keçər.

Psixoloq Güler Məmmədova bildirir ki, yay fəslində uşaqların öyrənmə qabiliyyəti zəifləyir. Psixoloqun sözlərinə görə, bu, həm havaların isti keçməsindən, həm də uzun keçən ağır dərslər proqramından irəli gəlir. Psixoloq həmçinin bildirir ki, uşaqları tətil dövründə məcburi şəkildə təhsilə yönəltmək və istirahətinə şərait yaratmaq onları yorur və təhsildən uzaqlaşdırır.

Uşaqları tətil dövründə məcburi şəkildə təhsilə yönəltmək və istirahətinə şərait yaratmaq onları yorur və təhsildən uzaqlaşdırır.

Mövzu ilə əlaqəli mövqeyini Fed.az-a açıqlayan təhsil eksperti Nadir İsrailov bildirib ki, əvvəlcə uşaq yay düşərgəsinin nə olduğunu və hansı məqsədləri həyata etdiyini bilmək lazımdır. Onun fikrincə, bu halda yay düşərgələrini dəyərləndirmək mümkündür: “Hər şeydən əvvəl sağlamlıq, mənəvi və səmərəli istirahət, yay müddətində asudə vaxtın təşkili. Böyükər üçün daimi iş yerləri qorunub saxlanılmaqla, əlavə əmək haqqı imkanları. Sosiallaşma baxımından əvəzlənməz şərait, valideynlər üçün uşaqlarına görə arxayıcılıq. Düşərgələrin uşaqların təlim-təربiyəsi, zərərli vərdislərdən uzaqlaşdırılması, məşğulluğu və səmərəli fəaliyyətə qoşulması baxı-

mindan da çox böyük və müstəsna əhəmiyyəti hələ də danılmaz olaraq qalmaqdadır. Orada şagirdlər özlərinə dost tapırdılar, idman və hərbiyə dair bacarıq və vərdislərə yiyələnirdilər, nizam-intizam alışırdılar. Məlumdur ki, uzun müddətli gərginlikdən sonra istirahətlə yanaşı kollektivçilik, təşkilatçılıq, birgə yaşayış prinsipləri yüksək əhval-ruhiyyəyə, bu isə öz növbəsində təhsilin səmərəliliyinə və keyfiyyətinə müsbət təsir göstərən amillərdəndir. Yarışlar, viktorinalar, disputlar, ekskursiyalar, daha nələr, nələr...

Ovaxtkı düşərgələr bir növ hərbi xidmətə hazırlığın, fiziki, mənəvi və hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin də sınaq sahəsi kimi formalaşmış bir forması idi. Uşaqların şeypurun səsi ilə vaxtda yuxudan durması, yatması, qidalanması rejimlə tənzimlənirdi. Tonqallar, məşəllər, bayraq önündə düzülüş, Vətənə, doğma torpağa sədaqət andları və s. bütün tərbiyə aspektləri baxımdan əhəmiyyətli idi. Bir çox iri müəssisələrin və təşkilatların olduğu kimi yerli təhsil şöbələrinin də belə düşərgələri var idi”.

Ekspertin sözlərinə görə, 2000-ci ilin əvvəllərində qədər uşaqların asudə vaxtının səmərəli təşkili üçün Gənclər və İdman Nazirliyi və Təhsil Nazirliyi yay düşərgələri təşkil

edirdi. Müəyyən müddətdən sonra isə belə düşərgələrin təşkili bu dövlət qurumlarının balansından da çıxarıldı: “Ali təhsil ocaqları üçün demək olar ki, bu məsələ həll olunub. Universitetlərin özlərinin ayır-ayrı bölgələrdə yay istirahət mərkəzləri var. Məsələ ilə bağlı bir müddət əvvəl Həmkarlar Konfederasiyası, sonra isə keçmiş Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi belə bir məsələ qaldırıb. Parlamentdə məktəb turizminin inkişaf etdirilməsi məsələsinin müzakirə olunacağı barədə də xəbərlər də yayılmışdı. Hətta qanun çərçivəsində ölkədə uşaq istirahəti üzrə dövlət standartları və onun təsnifatı müəyyənləşməli idi. Sənəddə uşaq istirahəti üzrə dövlət standartlarında “Uşaq istirahəti yerlərinin tərbiyə prosesinin və uşaqların asudə vaxtının təşkili üçün zəruri olan inventar və avadanlıqla, uşaq əyləncə vasitələri ilə təminatı normativləri”, “Uşaq istirahət yerlərinin ərazisində uşaqların istirahət üçün yerləşdirilməsi normativləri”, “Uşaqların fizioloji tələbatlarına uyğun qida ilə təminatı edilməsi normaları” və s. nəzərdə tutulurdu. Ancaq hələlik ortada bir mexanizm yoxdur, təşəbbüs kimi qalır. Hətta bu işin özəl şirkətlərə həvalə edilməsi təklif olunur”.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Nazirlikdən əhaliyə ciddi xəbərdarlıq

“Günvurma Günəş şüalarının beyinə təsiri nəticəsində yaranır”.

Musavat.com APA-ya istinadən xəbər verir ki, bunu Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, terapevt Günay İsmayılova deyib.

Həkim bildirib ki, ilkin əlamətlər tənəffüs saylarının artması, bədən temperaturunun yüksəlməsi, ürəkbulanma, başgicəllənməsi və s. kimi hallarla müşahidə edilir.

“Həkimə vaxtında müraciət edilməyə, tənəffüs, ürək çətinləşməsi kimi əlamətlər özünü kəskin şəkildə göstərə bilər”.

Həkim qeyd edib ki, günvurmanın nəticəsinin ağırlığı yaş, alkoqollu içki və s. kimi faktorlardan da asılı olur.

“Günvurma zamanı adamın huşu yerindədirsə, su vermək olar, əks halda, məsləhət görülür”, - deyə həkim əlavə edib.

Qarabağa avtobus reyslərinə iyul ayı üçün biletlər satışa çıxarılır

Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) Şuşa və Ağdam şəhərlərinə təşkil etdiyi müntəzəm avtobus reyslərinə iyul ayına olan biletlər iyunun 22-si, saat 11:00-da satışa çıxarılacaq.

Bu barədə Musavat.com-a AYNA-dan məlumat verilib.

Təhlükəsizliyin təmin olunması, işğaldan azad edilmiş ərazilərə giriş icazəsinin biletləşdirilməsi prosesi ilə sinkronlaşdırılması, güzəşt tətbiq ediləcək şəxslərin müəyyənəlməsi üçün onlayn biletlər portalı müvafiq informasiya sistemlərinə inteqrasiya edilib.

Bildirilir ki, vətəndaşlar biletlər almaq üçün şəxsiyyətini təsdiq edən sənəddəki məlumatları sistemə daxil etməlidirlər. Bilet yalnız şəxsiyyət vəsiqəsi ilə eyniləşdirilən vətəndaş tərəfindən istifadə oluna bilər. Onun başqa şəxsə

ötürülməsi mümkün deyil. Sərnişinlər müəyyən olunmuş marşrut xətləri üzrə gediş və qayıdış biletlərini əvvəlcədən eyni vaxtda www.yolumuzqarabaga.az portalı vasitəsilə onlayn qaydada ala bilərlər.

Şuşa və Ağdam şəhərlərinə ilk müntəzəm avtobus

marşrutları 2022-ci il yanvarın 24-də istifadəyə verilib. Bu gündək ümumilikdə 565 reys

həyata keçirilib, 23 min 11 nəfər işğaldan azad olunmuş əraziləri ziyarət edib.

Elan

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Məmmədov Fuad Əli oğlunun adına verilmiş zabitin şəxsi vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İranın Azərbaycana qarşı yürütdüyü dost olmayan siyasət rəsmi Tehranın regiondakı iqtisadi maraqları ilə üst-üstə düşmür. İran özü kimi Qərbi sanksiyalarına məruz qalan Rusiyanın zəif durumundan istifadə etməklə iqtisadiyyatdakı ciddi problemlərin həllinə nail olmağa çalışır. İran rejiminin Rusiyaya hərbi dəstəyinin arxasında da məhz iqtisadi maraqlar dayanır. Hazırda Rusiya Hindistan və digər Asiya ölkələrindən mal tədarükünə kəskin ehtiyac duyur. Proseslərin gedişatı göstərir ki, yaxın onillikdə bu ehtiyac nəinki azalmayacaq, əksinə, daha da artacaq. Belə bir şəraitdə İran mümkün qədər daha çox həcmdə malların öz ərazisindən keçməklə Rusiyaya daşınmasını təmin etməyə çalışır.

Bu baxımdan, İranla Rusiyanın 2000-ci ildən icrasına başlanan Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi layihəsinə marağının on dəfələrlə artması təbii görünür. Ötən ildən başlayaraq hər iki ölkə bu dəhlizin müxtəlif seqmentləri üzrə inkişaf imkanlarını araşdırmaqdadır. Yəni ildən çox davam edən araşdırmalardan sonra Moskva və Tehran dəhlizin Azərbaycan ərazisindən keçən Qərbi marşrutunun üzərində dayanıblar.

Xatırladaq ki, Azərbaycan bu layihəyə on il əvvəl qoşulub. Ölkəmiz İran üzərindən Hindistandan, Fars körfəzi ölkələrindən gələcək yüklərin Rusiyaya, Avropaya ötürülməsində iştirak etmək niyyətini bürüzə verib, layihənin icrasında aktiv iştirak niyyətini bəyan edib. Lakin uzun müddət İran və Rusiyanın layihəyə ciddi maraq göstərməməsi üzündən onun icrası ləngiyib. İran dəhlizin bir seqmenti olan Qəzvin-Rəşt dəmiryol xəttini 8 ilə güclə çəkib başa çatdırıb. Bu ölkənin dəmiryol sistemini Azərbaycan dəmiryollarına birləşdirəcək Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin tikintisi isə Bakıdan 500 milyon dollarlıq güzəştli kredit alınmasına rəğmən, başlanmayıb. Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin birbaşa uzunluğu 145 km, tunnel və digər ötürücülərlə birlikdə uzunluğu isə 170 km-ə yaxındır. 2015-ci ildən sonra Azərbaycanın bu yolun çəkilişində yüksək marağını görən Tehran bundan istifadə etmək qərarına gəlib. Bakıya yolun tikintisinə güzəştli şərtlərlə kredit ayırmaq təklif olunub. Azərbaycan tikintini öz şirkətlərinin aparması şərtlə təklifi qəbul edib.

Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin çəkilməsi bir də 2022-ci ildə aktuallaşmağa

Moskva və Tehranın Azərbaycan seçimi: Rəşt-Astara yolu onlar üçün nə deməkdir...

İran xəbis siyasətindən əl çəkməyə də, Şimal-Cənub dəhlizi ilə bağlı işlərin rəvan getməsində son dərəcə maraqlı olduğunu gizlətmir

başladı. Bu dəfə təşəbbüs-kar rolunda Tehran və Moskva çıxış ediblər. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin 2022-ci il uyulun 19-da Tehranda mətbuat konfransında bildirib ki, Rusiya Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi üçün Rəşt-Astara dəmir yolunun İran ərazisindən keçən hissəsinin tikməyə hazırdır. Putinin bu açıqlamasından sonra tərəflər arasında müzakirələr başlanıb. 2023-cü il mayın 17-də İran və Rusiya prezidentlərinin iştirakı ilə Tehranda iki ölkə arasında Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin tikintisinə dair sənədin imzalanması mərasimi keçirilib. Sənəd əsasən dəmiryol xəttinin layihələndirilməsi, tikintisi, tikintiyə xidmət və malların təminatını iki ölkə birlikdə maliyyələşdirəcək. Müqaviləni İranın yol və şəhər inkişafı naziri Mehرداد Bazparş və Rusiyanın nəqliyyat naziri Vitali Savelyev imzalayıb.

Müqaviləyə əsasən 170 km uzunluğunda dəmiryol xəttinin Astaraya qədər olan hissəsini İran və Rusiya, İran Astarasından Azərbaycan Astarasına qədər olan hissəsini isə 3 ölkə birlikdə inşa edəcək.

V.Putin razılaşmanı beynəlxalq nəqliyyat infrastrukturunu üçün böyük hadisə kimi dəyərləndirib. O, imzalanma mərasimindəki çıxışında İran prezidenti İbrahim Rəisiyə layihənin reallaşmasında "şəxsən" iştirakına görə təşəkkür edib. Bildirib ki, Rəşt-Astara dəmiryol xətti Şimal-Cənub marşrutu üzrə birbaşa əlaqəni təmin edəcək:

"İranın Rəşt və Astara şəhərlərini birləşdirən 162 kilometrlik dəmiryol xətti tikiləcək. Kiçik görünən bu yolun çəkilişi ilə Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi boyunca birbaşa əlaqə təmin olunaçaq. Biz İranın Hind okeanı və Xəzər dənizi sahillərindəki limanlarını Rusiyanın Baltik və Şimal dənizlərinə birləşdirəcək bu nəqliyyat arteriyasından çox danışıq. Rusiya və İranın bu istiqamətdə prinsipial razılaşması 2022-ci ilin iyulunda Tehranda aparılan danışıqlar zamanı əldə olunub".

Rusiya baş nazirinin müavini Aleksandr Novak mərasimdən sonra jurnalistlərə bildirib ki, dəmiryol xəttinin tikintisi üçün Rusiya İrana dövlətlərarası razılaşma əsasında 1,3 milyard avro kredit ayırıb. Onun sözlərinə görə, layihənin ümumi dəyəri 1,6 milyard avro təşkil edir. Beləliklə, layihədə Rusiyanın payı 85 faizə bərabərdir.

Rusiyanın baş nazir müavini onu da bildirib ki, Rusiya və İran 2030-cu ilədək dəmiryol daşımaqlarının həcmi 15 milyon tona çatdırmaq niyyətindədirlər. Onun sözlərinə görə, ötən il ölkələr arasında yükdaşımaqların həcmi avtomobil və digər nəqliyyat növlərini nəzərə almaqla 5 milyon tona çatıb: "Biz razılaşmışıq ki, ölkələr arasında yalnız dəmiryol daşımaqlarının həcmi ildə minimum 15 milyon ton təşkil edəcək. Özü də bu, yalnız tranzit yüklərə aiddir. Gələcəkdə biz bu gücləri daha genişləndirəcəyik. Bu layihə Sü-

veyş kanalının alternativini olmaq potensialına malikdir".

Bu addımdan sonra İranın Azərbaycana qarşı davranışlarında hər hansı dəyişiklik qeydə alınmayıb. Lakin buna baxmayaraq, Tehran Şimal-Cənub dəhlizi ilə bağlı işlərin rəvan getməsində son dərəcə maraqlı olduğunu gizlətmir. İyunun 16-da İranın yol və şəhərsalma naziri Mehرداد Bəzrpaş 26-cı Sankt-Peterburq Beynəlxalq İqtisadi Forum (SPIEF) çərçivəsində "RIA Novosti"yə müsahibəsində deyib ki, İran və Azərbaycan münasibətlərindəki soyuqluq Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi layihəsinin inşası və başa çatdırılmasına təsir göstərməyəcək: "Ümid edirik ki, heç bir mənfi təsir olmayacaq. Dünən (iyunun 15-də - red.) mənim Azərbaycan baş nazirinin müavini, eyni zamanda İran və Azərbaycan arasında birgə komissiya rəhbəri cənab Mustafayevlə görüşüm oldu. Biz layihənin həyata keçirilməsinin bir çox aspektlərini ətraflı müzakirə etdik. Hər iki tərəf ölkələr arasında yaranmış siyasi anlaşmazlıqların onun həyata keçirilməsinə təsir etməyəcəyi barədə razılığa gəldi və Azərbaycanda dəhlizlə bağlı işləri ciddi şəkildə izləyəcəyini vəd elədi".

İran Azərbaycan üzərindən keçən nəqliyyat dəhlizinin inkişafında niyə bu qədər maraqlıdır? Yükləri də-nizlə, Türkmənistan və Qazaxıstan üzərindən də Rusiyaya çatdırmaq imkanı olan Tehran niyə daim şantaj və təhdid etməyə çalışdığı Azərbaycanın ərazisindən keçən marşruta belə həssas yanaşır? Suallara cavab vermək üçün dəniz və Türkmənistan-Qazaxıstan üzərindən daşımaqların indiki vəziyyətinə nəzər yetirmək kifayətdir.

Rusiya daşımaqları şirkətlərinin məlumatına əsasən, Asiyadan İran ərazisi ilə Xəzər dənizi üzərindən Rusiyaya yükdaşımaqların müddəti bu ilin martında 60 günə, daşıma xərci 20 futluq bir konteyner (TEU) üçün 2 dəfəyə yaxın artmaqla 7 min dollara çatıb. Yükdaşıyan gəmilərin çatışmazlığı bir tərəfə, Rusiyanın Xəzər sahilindəki limanları artan yüklərin vaxtında ötürülməsini təmin edə bilmir: terminallar, kranlar, hətta limanları da xili dəmiryolları ilə əlaqələndirən xətlər çatışmır. Yüklərin Volqa-Don kanalına ötürülməsi də mümkün olmur, Volqa çayı və kanalda suyun səviyyəsi kəskin aşağı düşüb. Kanalda gəmilərin hərəkəti üçün suyun dərinliyi minimum 4,2 metr olmalıdır, lakin ilin 152 günündə bundan aşağı olur. Kanalda dərinləşdirmə işlərinin 2027-ci ilədək aparılması planlaşdırılır.

Rusiyanın "FM Logistic", "Sota Logistic", "Novelco", "TransAsia Logistic", "STS Logistics", "Prime Shipping Agency LLC" və digər daşıma şirkətlərinin ortaq hesabatına əsasən bu ilin əvvəlindən Şimal-Cənub dəhlizi ilə yükdaşımalarda 60 faizlik artım var. Mövcud infrastruktur artan yüklərin vaxtında daşınmasına imkan vermir. Nəticədə, Xəzər üzərindən daşımaqların müddəti 45 gündən 60 günə çatıb. Yüklərin Hindistandan Rusiyaya çatdırılması 55 günə, Afrika və Cənubi Amerikadan çatdırılması isə 65 günə başa gəlir. Yüklərin qiymətlərinin də qalxmasını şərtləndirib - 40 futluq konteynerin daşınma xərci 3450 dollardan 6000-7000 dollara yüksəlib.

Dekabr-mart aylarında Xəzər üzərindən daşımaqlar kəskin azalıb - gəmilər buzqırının müşayiəti üçün əlavə haqq ödəməlidirlər. Buzqırınların azlığı üzündən gəmilər yola düşmək üçün Həştərxanda 6-7 gün gözləməli olurlar. Həştərxan limanında eyni vaxtda 3 gə-

minin yan ala biləcəyi 16 terminal var. Lakin terminallarda yüklü boşaltmaq üçün kranlar, daşımaqlar üçün dəmiryol xətləri çatışmır. Nəticədə, yüklü gəmilər boşaldılmaq, boş gəmilər yüklənmək üçün 2 həftəyə növbə gözləyir. Limanın saxlama anbarlarının potensialı da çox zəifdir.

Dəniz yolundakı yüklənmə üzündən daşımaqlar yükləri Şərqi (İran-Türkmənistan-Qazaxıstan-Rusiya) və Qərbi (İran-Azərbaycan-Rusiya) marşrutlarına yönəldirlər. Lakin Şərqi marşrutunda İran-Türkmənistan sərhədində dəmiryol sisteminin ötürücülük gücü çox aşağıdır. Yüklərin boşaldılması müddəti 5 günə çatır. Bu marşrutla daşıma xərci bir konteyner üçün keçən ilki ilə müqayisədə 44 faiz azalmaqla 7000 dollar təşkil edir. Bütün bunlara əsasən Rusiya daşımaqlarını hesab edirlər ki, çatdırılma müddəti və qiymətə görə Süveyş kanalına yeganə alternativ dəhlizin Azərbaycanından keçən Qərbi marşrutudur. Bu marşrutun indiki gücü ilə Hindistandan Rusiyaya yük 40 günə daşınır. Ötən ildən bəri bu marşrutla daşıma haqqı iki dəfə ucuzlaşaraq 6500 dollardan aşağı düşüb.

Nəzərə alsaq ki, hələlik Rəştdə yüklər dəmir yolundan boşaldılıb avtomobillərə, Astarada yenidən vagonlara yüklənir, onda Rəşt-Astara dəmiryol xəttinin inşası başa çatandan sonra bu marşrutla yüklərin daşınma müddəti daha da azalacaq. Üstəlik, Azərbaycan Bakıdan Rusiya sərhədinə qədər dəmir yolunda təkmilləşdirmə işlərini yekunlaşdırmaq üzrədir.

Beləliklə, Rusiyanın ən böyük daşıma şirkətləri bu qənaətdədirlər ki, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin ən əlverişli marşrutu məhz Azərbaycan üzərindən keçəndir. Aydın ki, Tehran rejimi də bunu yaxşı bilir. Bildiyi üçün marşrut infrastrukturunun inkişafını nəzərdə tutan layihələrin icrasında problem yaranmasına çalışır...

□ Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 108 (8244) 22 iyun 2023

İsraildə bütün evlərin üstünü xüsusi panellə örtəcəklər

İsrail hökuməti ölkədə enerji istehlakının sürətlə artması fonunda qeyri-yaşayış və yaşayış binalarının damlarında kütləvi şəkildə Günəş panelləri quraşdırmaq niyyətindədir.

Bu barədə respublikanın təsdiq edilmiş dövlət büdcəsi layihəsindən aydın olub.

Müvafiq tələb ilin sonunadək qüvvəyə minməlidir. İlk növbədə qeyri-yaşayış daşınmaz əmlak obyektlərinin dam örtükləri Günəş elektrik stansiyaları ilə təchiz olunacaq, yaşayış sektorunda isə yerdə enerji istehlakı artdıqca Günəş panellərinin quraşdırılması üçün dam örtüyünün hazırlanması prosesi başlanacaq.

Beləliklə, ölkədə Günəş enerjisinin təxminən 60%-i binalara yerləşdirilən panellərdən əldə ediləcək.

İsrailin coğrafi və iqlim xüsusiyyətləri elektrik enerjisinin istehsalı üçün külək dəyirmanlarından və su elektrik stansiyalarından aktiv istifadəyə imkan vermədiyi üçün respublikanın hakimiyyət orqanları Günəş enerjisinin inkişafına diqqət yetirir.

İsrail artıq istilik və enerji istehsalı sahəsində mərkəzləşdirilməmiş proqramların həyata keçirilməsində uğurlu təcrübəyə malikdir. Bir neçə onilliklər əvvəl respublikanın hakimiyyət orqanları yaşayış binalarının suyun qızdırılması üçün Günəş istiliyindən istifadə edən boylerlərlə təchiz edilməsini tələb edib. Bu gün ölkədə bu yolla elektrik enerjisinin təxminən 8%-ə qənaət edilir.

Urugvayda fəlakət: şirin su bitdi, əhali duzlu su içməyə başladı

Urugvay hökuməti quraqlıq səbəbindən Montevideoda su ilə bağlı fəvqəladə vəziyyət elan edib.

Bu barədə ölkə prezidenti Luis Lakalye Pou bildirib.

Bundan əlavə, prezident

San-Xose çayı üzərində su anbarının tikintisi üçün işlərə başlanacağını açıqlayıb.

Qeyd edək ki, uzun müddət davam edən quraqlıq səbəbindən Montevideonu su ilə təchiz edən bulaqlar dayazlaşıb. Nəticədə əhali tərkibində

natriumu çox olan sudan istifadə etməyə başlayıb. May ayında Urugvay Səhiyyə Nazirliyi sakinlərə suyun tərkibinin dəyişməsi ilə əlaqədar duz qəbulunu azaltmağı tövsiyə edib.

Bundan başqa, butulkada satılan suyun qiymətini azaltmaq üçün hökumət istehsalçıları vergidən azad edib.

Qardaşı dişlədi, ölümcül xəstəliyə yoluxdu

Ailə münasibəti zəminində kişi onu dişləyən qardaşından ölümcül xəstəliyə yoluxub. Bu barədə "Mirror" məlumat yayıb. Hadisə ABŞ-da baş verib, ailə davası çox pis bitib. Bildirilib ki, kiçik ailə davası zamanı qohumu dişlədiyi üçün kişi yeriyə bilməyib. Məlum olub ki, o, bu yolla etyeyən bakteriyalara yoluxub. Nəticədə Florida ştatının Tampa Bay şəhərindən olan Donni Adams az qala ayağını itirib.

Bakteriyaların onun bədənində ailə məclisində davanı dağıtmaq istəyərkən aldığı dişləmədən sonra açıq yara-dan daxil olduğu dəqiqləşib. Bu səbəbdən 52 yaşlı kişi əməliyyat otağına düşüb, həkimlər burada təkə ayağını deyil, həm də həyatını xilas ediblər. Ancaq bunun üçün xəstənin budun ön hissəsinin toxumalarının təxminən 70 faizi kəsilməli olub.

Kişi dişlədikdən sonra əvvəlcə özünü müalicə ilə məşğul olub. Yalnız ağrıları şiddətlənməyə davam etdikdə o, xəstəxanaya gedib və orada ona bezi antibiotiklərlə birlikdə tetanoz vurulub. Amma getdikcə səhhəti pisləşib və hər şey o yerə çatıb ki, ayağının üstündə dayana bilməyib.

Sonra Adams təcili yardım otağına gedib və orada doktor Fritz Brink bunun ciddi problem olduğunu görüb. Sağlam bədən toxumalarını yeyən ətyeyən nekrotizan fasiit bakteriyalarını kəşf edib. Nəticədə əməliyyatla o, kişinin həyatını və ayağını xilas edib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yayda saçlara çoxlu toz qonur. Bunun üçün baş şotkasına köhnə kapron corab dolayır, sonra darayır.
- * Tez-tez quruyan və qabıq verən dodaqlara 1%-li bor turşusu məhlulu çəkir və ya bitki yağı sürtülür.
- * Yanmış yerə yumurta ağında isladılmış əski qoyurlar. Bu ağrını azaldır və yara daha tez sağalır. Yanmış yerə tünd çay, marqanez məhlulu da qoymaq faydalı olur.
- * Yorgunluğu götürmək üçün ayaqları duzlu suyla vanna etməkdə fayda var.
- * Çatlamış dərinə qəhvə xıltı ilə ovxaladıqda əllərin dərisi yumşaq və elastik olur.
- * Yatarkən başınızın altına hündür yastıq qoymayın, yoxsa boynunuzun dərisi qırışar.
- * Üzün dərisini çirkin göstərən ölmüş dəri toxumalarıdır. Vaxtaşırı bu toxumalardan azad olmaq lazımdır. Dəridə olan ölü toxumaları sərt liflərlə təmizləmək olmaz. Skrablar dərinin belə toxumalardan təmizləmək və yeni dərinin üzə çıxmasına şərait yaratmaq üçündür.
- * Ömrünü tamamlayan saçların 1-2%-nin töküldükdən sonra yerinə yeni tük gəlir.
- * Saç tökülməsinin qarşısını almaq üçün ilk növbədə onun əmələgəlmə səbəbini aradan qaldırmaq lazımdır.
- * Ayaq dirnaqlarında olan göbələklərdən xilas olmaq üçün alma sirkəsini ilıq suya töküb ayaqları vanna etmək lazımdır. Bu proseduru göbələk əlamətləri aradan qalxana qədər bir neçə dəfə etmək lazımdır.

Tibb dünyasında ixtira: diaqnozu mümkün olmayan xəstəliyi qan analizi ilə müəyyənləşdirmək oldu

Rusiyalı alimlər qan testi ilə beyin xərçəngini erkən mərhələdə müəyyən etməyi öyrəniblər. Araşdırmanın nəticələri "Pharmaceutics" jurnalında dərc olunub. Glioma - beyin şişinin ən ağır növlərindən biridir. Onu erkən mərhələdə müəyyən etmək və hətta simptomlar başlayandan sonra diaqnoz qoymaq çətindir. Bu tip xərçəng adətən şiş çıxarıldıqdan sonra aparılan histoloji müayinə ilə təsdiqlənə bilər.

Tomsk Dövlət Universitetinin alimləri isə qandakı biomarkerlərə əsaslanaraq bu xəstəliyi müəyyən etmək üçün yeni qeyri-invaziv üsul hazırlayıblar. Onlar bunun üçün Raman spektroskopiyasından istifadə ediblər. Bu üsul qanda şiş hüceyrələri tərəfindən ifraz olunan spesifik kimyəvi birləşmələri yüksək dəqiqliklə aşkar etməyə imkan verir.

Alimlərin sözlərinə görə, yeni ixtiradan gələcəkdə digər şişlərin aşkarlanmasında da istifadə etmək olar.

Rusiyada üç həftədir meşədə itən qız sağ tapıldı

Rusiyanın Buryatiya Respublikasının Tunkinski rayonunda iyunun 1-də yabani bitkilər toplağa getmiş və meşədə azmış qız axtarış-xilasətmə xidməti tərəfindən tapılıb. Bu barədə Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin Respublika Baş İdarəsinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Məlumatla görə, qızın vəziyyəti qənaətbəxşdir və o, təcili tibbi yardım briqadasına təhvil verilib.

Qeyd edək ki, Buryatiya Axtarış-Xilasətmə Xidmətinin xilasediciləri iyulun 1-dən bu yana meşədə itmiş 1994-cü il təvəllüdü qızı axtarırdılar.

İranda hicabsız sərnişin daşıyan avtomobilə həbs qoyuldu

İranda hicabsız sərnişin daşıyan avtomobilə həbs qoyulub.

Bu barədə "Azad İran" "Telegram" kanalı məlumat verib. Məlumatla görə, İranın Damğan şəhərində sərnişinin hicabsız olması ilə bağlı xəbərdarlığa məhəl qoymayan sürücünün avtomobilinə molla rejiminin polis qüvvələri tərəfindən həbs qoyulub.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Redaktor:
Elşad MƏMMƏDLİ

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 1609

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500